

גליון באר הכחשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

במדבר

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת במדבר

א	על כל אלה יביאך אלוקים - הכל קצוב ומדוד.....
ה	על מחנהו ועל דגלו - לכל איש מצב ומעמד לפי תפקידו בעולמו.....
ז	מה ה' אלוקיך דורש מעמך - ינצל כוחותיו וכשרונותיו.....
י	רצוננו לראות את מלכנו - חשיבות ההשתוקקות והרצון לתורה ועבודה.....
יא	ואינם משיבים ועונים - המוותר ושותק ניצול מכל רע וזוכה להשראת השכינה.....
יג	באתי לבקש ולחנן מלפניך - במעלת תפילת אבות על בנים.....

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

טל: 052-7627127

פרשת במדבר

יפרוץ, אבל שבט לוי היו פרים ורבים בדרך כל הארץ ולא עלו למעלה כשאר השבטים, עכ"ל. ומכאן נלמד, שע"י יסורים וקושי השעבוד זוכים לריבוי ושפע בגשמיות.

ועומק הדברים יתבאר עפ"י מה דמרגלא בפומיה של הרה"ק רבי שלום'קה מזוועהיל זי"ע על הא דאיתא בגמ' (ביצה טו.) 'כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה', שאין הדברים אמורים על מזונות דייקא במאכל ובמשתה, אלא כל הנאותיו של אדם נכללים בדבר זה, כי נקצב לו כמה ייהנה במשך כל השנה. ולא זו בלבד אלא אף בריאותו והצלחותיו כולם נכללים ב'מזונותיו'. לעומת זאת גם כל 'ייסורים של

על כל אלה יביאך אלוקים - הכל קצוב ומדוד
בפרשתן (ג טו), 'פקוד את בני לוי לבית אבותם' וגו', והקשה ה'רמב"ן' (פסוק יד) דהנה מניין שבט לוי במדבר היה פחות הרבה משאר השבטים, והוא פלא ותימה איך לא יהיו עבדיו וחסידיו ברובי ה' כשאר כל העם. ומבאר הרמב"ן וז"ל. ואני חושב, שזה חיווק למא שאמרו רבותינו (תנחומא וראא ו) כי שבטו של לוי לא היו בשעבוד מלאכת מצרים ובעבודת פרך, והנה ישראל אשר מררו המצרים את חייהם בעבודה קשה כדי למעטם, היה הקב"ה מרבה אותם כנגד גזירת מצרים, כמו שאמר (שמות א יב) 'וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן

א. אחרי נישואיו של הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל זי"ע בהיותו כבן י"ד שנה היה סמוך על שלחן אביו הרה"ק רבי מרדכי זי"ע, והיה אביו נותן מידי יום ביומו לכלתו הרבנית של רבי שלום'קה סכום כסף קצוב כדי מחייתם, יום אחד חשב רבי שלום'קה לעצמו, הרי כל יהודי צריך להאמין בהש"ת שהוא זן ומפרנס לכל, אם כן אף להיות 'סמוך' על שולחן אבי איננו מן הראוי, וגמר בלבו שמהיום והלאה לא יקח עוד מעות מאביו, כי בוודאי ישלח לו הקב"ה מזונו מידו הרחבה והמלאה, והודיע לרבנית שמהיום תחדל מלילך לבית אביו לקחת את מנתם הקצובה. והנה, עברו הימים ולא היה לחם לאכול בבית, חשב רבי שלום'קה לעצמו, שמא אינו מתנהג כשורה במה שאינו נוטל המטבעות מאביו, שהרי אף מה שקיבל מידי אביו אינו מ'קצבת' אביו, אלא הקב"ה קצב לו כן, ואם הקב"ה הוא ה'קוצב' לכל, מי התיר לו להתערב בעולמו של הקב"ה ולהחליט ממנו יקבל מזונו. ומי התיר לו למנוע עצמו מלקבלו, ע"כ חזר בו וציווה לרבנית שתחזור לילך אל בית אביו דבר יום ביומו כדי לקבל את הסכום הקצוב לקנות בהם מזונותיהם, משנכנסה הרבנית אמר לה רבי מרדכי, רואה אני שלא הייתם כאן במשך כל שבוע העבר ע"כ אנניק לכם היום רובל (שלם) כדי פרנסת שבוע ימים.

באותה שעה באו שני חסידים בעלי פרנסה לקבל את פני הרה"ק רבי מרדכי מזוועהיל זי"ע, בצאתם מן הקודש נכנסו גם אל בנו של הרבי שזה עתה נישא, ושוחחו עמו על דא ועל הא, ואף בירכו אותו בברכת 'מזל טוב' לרגל השמחה השרויה במעונו, ובתוך כך הוציא אחד מהם רובל כסף מכיסו, והבין רבי שלום'קה שהלה רוצה להעניקו לו כ'דורון דרשה' לכבוד נישואיו, אלא שבמשך שיחתם היה הלה מעביר את הרובל מיד ליד הלך ושוב ומשפנה ללכת 'שכח' והניח את הרובל בכיסו, ונפרד ממנו לשלום. אדהכי והכי חזרה הרבנית ע"ה מבית אביו כשהרובל בידה... או אז אמר רבי שלום'קה, שהראו לו מן השמים 'הנה, הרי שלך לפניך', הרובל היה מוכן עבורך מן השמים, ואילו לא שבת לשלוח את הרבנית היית מקבל את הרובל מיד החסיד שישב בביתך, וכבר הוציא את הרובל והחזיקו בידו לתיתו לך, אך בו ברגע שהרבנית קיבלה מאביך רובל, מיד שב הרובל האחר לכיסו של החסיד.

ואף שלא כל אחד עומד במדרגה רבה ונשגבה זו (שלא לקחת מהנותן לנו), אבל, די לנו להשריש את האמונה שכל מה שאנו מקבלים מפלוני ומאלמוני אינו מידיהם אלא מידי הקב"ה, ו'נותנים' הללו אינם אלא כשליחים בעלמא, וממילא אין שום צורך 'להחניף' להם... אלא 'לבקש מא-ל אכלם'. והעיקר, לדעת בשעה שמאן דהוא פסק מלתת לנו 'רובל', שלא לבכות ולא להתלונן עליו, כי לא פלוני נותן ולא פלוני לוקח, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא נתן והוא לקח, ומה לך כי תלין על רעך, ומה לך כי יפלו פניך בדאגת הפרנסה.

פעם בא יהודי אחד לפני הרה"ק רבי שלום'קה זי"ע והתאונן על פלוני שמשיג את גבולו, בפתיחת חנות בסמוך לחנותו, ומעתה אפשר להשיג אצל רעהו כל מה שאפשר להשיג אצלו - ובזה לקח הלה 'קונים' ממנו. תוך כדי דיבור המשיך היהודי לספר, ששמע על צדיק אחד מתלמידי הבעש"ט שחתך פיסת עץ משולחנו, טבל אותה במים ויוצא פרח ויגמול שקדים - פירות ואילנות מלבליים.

אדם' קצובים לו מראש השנה. וכל הנהגה יתר על המידה גורם לו שיצטרכו לייסר אותו ח"ו, לעומתו זה המתייסר ו'שילם את חובו' בייסוריו זוכה הוא לקבל 'הנאות' לרוב.

ביסוד זה היה הרה"ק רבי שלום'קה זי"ע מעורר תמיד על הנהגת האדם בקדושה, בבארו בטוב טעם

ודעת, כי לא רק מטעם 'עבודה' טוב לו לאדם לצמצם את הנאותיו מה'עולם הזה' - באיסור או אפילו בהיתר, אלא עצה טובה קמשמע לן, - שמצד 'ביוזעם' (עפקים) עדיף להם שלא למלא את סאת הנאתם בענייני עולם הזה, כי אם ימנעו עצמם מליהנות (יותר מיד) יערב להם במקום אחר הנאות טובות יותר. ולא יפסידו אפילו

נענה הרבי ואמר לו, הנה, כל יהודי מחויב ב'אמונה', אלא שיש כמה וכמה דרגות באמונה, יש עניינים שמי שאינו מאמין בהם אמונה שלימה הרי הוא כופר ואפיקורוס, מאידך, יש עניינים שמותר לו לאדם להאמין בהם אבל אם אינו מאמין בהם לא ייחשב כאפיקורוס. ובכן, מה שאמרת בראשית דברייך - שפלוני משיג גבולך, תדע לך שמחשבות כגון דא - אפיקורסות גמורה הם, כי יהודי מחויב להאמין ש'כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה' (ביצה טז), ואי אפשר שפלוני יקח לו או ימעט ממנו ממה שנכתב לו בספר בראש השנה, ואין הפרנסה באה לאדם על ידי ה'קונים' כי אם על ידי קונה שמים וארץ. ואילו על הסיפורים שסיפרת על הצדיק - שהוציא פירות מעץ יבש, אולי כן ואולי לא - אבל ברור שמי שאינו מאמין בזה לא יקרא אפיקורס כלל וכלל (אלא צריך להאמין שאפשר שהיה כזה מופת).

וכך אמר רבי שלום'קה ליהודי, מדוע 'הפכת את היוצרות' - לסיפור הלז הינך מאמין ללא כל עוררין, והינך מספר זאת בדחילו ורחימו, אף שאינך מחויב להאמין בזה כל כך. ולאידך, הינך זועק 'פלוגי קיפח את פרנסתי', והרי טענה זו היא נגד ה'אמונה' הטהורה - שמחויב כל בר ישראל להאמין שהכל משמים, והכל בהשגחה, בזאת 'אבדה האמונה נכרתה מפיהם' (ירמיה ז כח), לא כך היא דרכה של תורה...

ידועים דבריו של הרה"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע, יהודי שיש לו חנות לפרנסתו, והוא פותח בצידה פתח (נוסף) לחנותו לצד הרחוב הגדול, שע"ז יכירו עוברי דרכים בחנותו ויכנסו אליו לקוחות הרבה, הרי הוא פגום באמונה. כי מי פתני ויחשוב שפעולותיו יביאו לו ממון ודמים, ולא יבין שמחיתו וכלכלתו אך מאת ה' היתה זאת. סיפור זה הביא הרה"ק ה'שפע חיים' זי"ע (שיעור חורש"י ראה תשמ"ב). ומציין שם לדברי ה'ספר חסידים' (סימן שט), ולחיבת הקודש נעתיק את לשונו - 'כאניות סוחר' (משלי לא יד), כך הקב"ה מזמין לעוסקים יומם ולילה בתורה כל צרכיהם, כשם שהסוחר שהשעה משחקת לו מזמין לו הקב"ה מלאכים הממונים עליו (והם) נכנסים בלב הסוחרים להביא (סחורה) לאותו מקום שזה הסוחר (נמצא) שם, ומביא רצון בלב הסוחר לקנות. ואח"כ מזמין לב אחרים לבוא שם אצל הסוחר, או הסוחר אצלם לקנות. וכל העוסק בתורה תדיר הקב"ה שולח לו מלאכים מרחוק להביא לו כל צרכיו, לכך נקראת התורה לחם, עכ"ל.

וכך אמר צדיק אחד למי שהתלונן בפניו כי מאן דהו פתח חנות הדומה לו בסמיכות לחנותו, אמר לו הרבי, אם תחריש לו יעבור הכל כשורה ובנקל... כדכתיב (תהילים קכ ז) 'אני שלום' - כל עוד שתחריש יהיה שלום ביניכם, אבל 'וכי אדבר' - אם תעיר ותריע לו, אזי מיד 'המה למלחמה'. אמר היהודי רבי אבל הוא מפסיד לי פרנסתי כשהוא נוטל ממני את ה'קונים'... אמר לו הרבי, אכן 'קונים' הוא נוטל ומרחיק ממך, אבל 'פרנסה' אינו מפסידך אותך אפילו בכחוט השערה.

ומרגלא בפומיה דהרה"ק רבי שלום'קה, כור המבחן לבדוק האדם את עצמו האם הוא 'מאמין' באמת - בשעה שהוא נקלע לקשיים לידו וחשכה אופפתו, כי אם אינו בעל אמונה יזעף ויתאונן יומם ולילה על מצבו, אך המאמין יזעק מקירות לבו 'זה הדבר אשר ציווה ה'', הריני מאמין שכל הבא עלי - מאבי שבשמים בא עלי - לטובה ולברכה, לישועה ולנחמה.

גם 'בזה יינצל מן הכעס שהיא מידה רעה', כמו שאמר עוד הרה"ק רבי שלום'קה לבאר מה שאמרו (רמב"ם דעות ב ג, עפ"י שבת קה): 'כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה', כי אם היה מאמין שכל הקורות אותו מן שמיא אירעו לו - לא היה לו על מה ועל מי לכעוס. שהרי פלוני לא עשה לו מאומה, אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו עשה לו כן. ובעצם כעסו הינו כמצווה ואומר שיש עוד מישהו שיש בידו כח וממשלה לעשות משהו בעולם.

ב. מספרים שפעם הפציר אחד מבני ירושלים מהרה"ק רבי שלום'קה מזוועהיל זי"ע שיפעול עבורו להיפקד בדבר ישועה ורחמים - בזרע של קיימא, אמר לו רבי שלום'קה הנה בכל יום הנך עומד ב'מקוה', ומנהל שם 'אסיפות

בכחוא זה, כי הקב"ה יחזיר להם בהנאות של קודש כי המוותר על ה'קדשה' אינו מפסיד את ההנאה, אלא אותה ההנאה ייחנה בבואו אל ה'קדשה', ואף בתוספת בכפל כפליים.

ובבך ביאר הרה"ק הטעם שתיבות 'קדושה' ו'קדשה' מרובה על העיקר. כי אדון הכל שכל ההנאות שלו אומר לאדם - רצונך ליהנות בחיך, אל תפן אל בורות (ההיפך מהקדושה רח"ל) נכתבים באותם האותיות.

מזרע – זרע של קיימא, חדל נא ממנהג זה ותראה ישועות, וכן הוה.

ידוע דבר המעשה בעשיר קמצן נורא שנתעלף ביוה"כ, והרופא אמר שעליו לשתות 'שיעורים', ושוב נסתכן ואמר הרופא שעליו לשתות כדרכו 'כוס' שלם בפעם אחת, מכיוון שכן נענה הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע, שירכנו מעל החולה וילחשו באזנו כי מותר לו לשתות כדרכו בשתיה מרובה – אמנם על כוס וכוס יצטרך לשלם לאחר צאת החג 'מאה רייניש', וראה זה פלא והפלא, משלחשו כן באזנו, נתחזקו כוחותיו של אותו 'קמצן נורא'... וכבר לא הוצרך לשתות אפילו ב'שיעורין'... ללמדנו, כי היודע שכל הנאה בזה העולם תעלה לו ביוקר כבר לא יצטרך להנאה זו...

ג. הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע, ראה פעם שמשמשו העני מתהלך במנעלים קרועים, אסף הרה"ק מעות מנדיבי העיר בעד נעליים, והניח את צרור המעות בארוננו, באותו זמן הבחין המשמש במעות הצרורין ופחז עליו יצרו וגנבו לעצמו, כאשר הבחין הרבי שהכסף איננו חקר ודרש היכן הם, בסוף נודע לו שיד המשמש במעל הזה, מיד קרא לו הרה"ק מווארקא ואמר לו 'שוטה שבעולם, אם היית ממתין קצת היו לך אותן המעות בהיתר...'.

הגה"ק ה'בן איש חי' זי"ע מביא מעשה שהיה (נפלאים מעשיך עא) בבחור 'ירא שמים' שהיה דרכו בכל לילה אחר חצות ללמוד עם 'ראש הישיבה' והחברים, בדרך שבין ביתו לישיבה הייתה דרה 'אלמנה צעירה' שהייתה עשירה גדולה והייתה ישנה עם משרתת שלה בחדר שבו היה מונח כל העושר שלה בתוך תיבה מלאה כיסים דינרי זהב ושאר מחמדי תבל. באחת הלילות כשעבר הבחור הלז ראה שבית האלמנה נשאר בלילה זה פתוח לרווחה, ופחו עליו יצרו ונכנס לתוך הבית – בעלת הבית והמשרתת לא הקיצו משנתם בעת שנכנס, מיד החל הבחור לשבר את התיבה, ומכח שבירת התיבה הקיצו הנשים, ופחד אחוז מלצעוק על הגנב כי חששו שמא 'ליסטים מזויין' הוא... אלא שהבחור בעצמו החל מחשב 'חשובנו של עולם' ואמר הרי אין אדם נוגע במוכן לחברו, על כן, ממה נפשך, אם המעות יועדו עבורי מן שמיא אין לי כל ספק שבהגיע העת הם יבואו לידי – כי הקב"ה לא יעניש את מי שנמנע מלעבור עבירה ולא גנב את שאינו שלו... ואם אין המעות קצובין ומיועדין בעבורי הרי אצטרך להוציאם לאחמ"כ מידי, אם לרופאים ח"ו או לפדיון שבויים (שישבו אותי ח"ו) א"כ 'מה לי ולצרה הזאת', ואכן, החזיר את המעות לתיבה והלך לו. משהאיר היום ראתה האשה כי נס נעשה לה, שכבר עמד גנב בפתח התיבה ולא נטל מאומה, מ"מ אמרה 'לאו בכל יומא איתרחיש ניסא', עלי להנשא לבחור וכך אהיה אני וממוני שמורים בשמירה מעולה.

ממחשבה למעשה, אחר שיצאו כל בני הישיבה לביתם, נכנסה האשה אל 'ראש הישיבה' וספרה לו את כל דבר המעשה, וביקשה ממנו שיורה לו איזה בחור ראוי לינשא לה, והנה רק אותו בחור מתמיד ישב באותה העת בישיבה ועסק בתורה, הראה לה ראש הישיבה, קחי אותו כי הוא ירא שמים גדול... ומסיים ה'בן איש חי' וז"ל. אז אמר, יפה אמרתי אתמול בלילה, שאם אלו הדינרים מוכנים לי אקח אותם בהיתר, וכן היה לי.

ולדידן הדברים אמורים, בעמוד האדם בעת נסיון קשה ומר, יזכור כי אם הנאה זו קצובה לו ממרום, הרי שבמניעתו מהעבירה לא יפסיד מאומה. ויזכה ליהנות באותה הנאה ואפילו הנאה מרובה יותר כי הקב"ה לא יישאר חייב לו מאומה...

ד. כיוצא בזה, כתב הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע בשם אביו ה'דברי שמואל' זי"ע (מקץ ד"ה ויתאפק) עה"פ (בראשית מג לא) 'ויתאפק ויאמר שימו לחם', כי כשאיש יהודי מתאפק מלמלאות הנאותיו, או אז 'ויאמר שימו לחם' הקב"ה משפיע עליו כל טוב, לחם בשפע, פרנסה בהרחבה וכלכלה ככל אשר יחסר לו. וביאור העניין, כי לכל אחד נגזר משמים כמה הנאות יגיעו לו וכמה צער עגמות נפש, והחכם מצטער ומתאפק מלמלאות תאוות לבו ויש לו מזה צער ועגמ"נ, ובזה תתמלא כל מידת הצער הקצובה לו, ומכאן ולהבא נשאר לו רק חלק התענוגים, אבל השוטה ימלא כל הנאותיו בפעם אחת – ומוכר את הכל בנזיד עדשים...

ומביא שם ה'בית אברהם' שפעם הראה מרן הבעש"ט הק' זי"ע לתלמידיו על נסיך צעיר אחד שרכב על סוס נהדר בהנאה יתירה, הנה נער זה עפ"י מזלו היה עליו להתמנות כממלך על עם שלם, אך זה הנער מילא ברכיבתו על הסוס את כל ההנאה הקצובה לו, והפסיד את 'מלכותו'.

מים דלוחים, אלא, כבואך אלי אמלא את כל ישותך בהנאה מרובה עד אין קץ".

אמנם, הבחירה ביד האדם להכניס כל הטרחה ועמלם בקדושה ויצא בזה גזירת המקום - כי המצטער בשביל איזה דבר שבקדושה לא יצטרך לסבול יסורים אחרים, ולבר מן דין יקבל שכר בעוה"ב על בחירתו לעמול בטוב, משא"כ אם בוחר לעמול בעניני ארציות ומקבל עליו כל הטרדות והפגעים לא יקבל ע"ז שכר מיוחד לעוה"ב, ובה יבואר היטב 'הם עמלים ואינם מקבלים שכר' - כי אין שכרם על עמלם, שהרי ממילא רווח זה היה כבר קצוב להם בטרם עמלם בעבודת עולם הזה, ואילו אנו מקבלים שכר, על עצם הבחירה בטוב, זולת מה שיש לנו הנאות שנקצבו לנו.

ומוסיף לבאר בזה את התפילה 'למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה' - ברוך הגבר אשר יבטח בה" - כי כאשר יבטח בה' ויאמין שאף אם יעבוד ויעמול כל היום לא יגיע אליו יותר ממה שנקצב לו - או אז לא יעבוד לריק ובהלה.

ואף שרואה לפעמים כי רעהו נסע למדינת הים והעשיר והצלחה, יכול להיות כי נחלף לו בעד תענוג אחר, לפעמים... 'סוף דבר', יש חשבון על הכל ואין העולם הפקר, מי שירצה יקח, ולבסוף ישלם על כך, ומסיים שם, שהבוחר לעמול בתורה מקילין עליו שאר עמל וייסורים שנקצבו לו - כשכר על בחירתו בטוב, ולפעמים על ידי שמשותף בצערו של חבירו נפטר מהחוב אשר

ובזה ביאר מה דאיתא בגמ' (ברכות כה:) בלשון הודאתו של רבי נחמיה בן הקנה 'מודה אני לפניך ששמת חלקי מיושבי בית המדרש... אני עמל והם עמלים, אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר'. ויש להבין, איך אמר 'ואינם מקבלים שכר', הלא הפועלים מקבלים שכר תיכף ומיד, ואילו אנו נקבל את שכרנו רק בעולם הבא, כדכתיב (דברים ז יא) 'היום לעשותם' ואמרו חז"ל (עירובין כב.) 'היום לעשותם ומחר (לעוה"ב) לקבל שכרם'.

ומיישב בזה"ל, וז"ל, כי על כל דבר יש חשבון, ובעל החשבון יודע איך לחשוב, כי צריכים לזה נסיון ומומחה גדול, ושוקלים כל ההנאות לעומת היסורים - לפי טבע המקבל שמתענג או סובל, ובכלל זה, בנים, בריאות גופו ובני ביתו, וקנין רכושו, ומכל פרט שיכול האדם להתענג ולקבל הנאה מהם, וכן מכל מה שיכול להצטער, ומכל מה שטורה בעמלו, וסובל איזה יסורים מעסקיו, הכל נכלל בהמידה של 'חסרון'.

ושתי המידות 'הנאה והחסרון' - נקצבות לפי משקל מידה ומנין, ואם לפעמים יתענג יותר מעט מהמידה, יזכר להצטער כנגדו מעט.

וכך כתב ה'רוקח' (הל' חסידות ד"ה שורש טהרה) על כן יעצים עיניו מראות ברע... שאם עוצר רוחו יזכה כיוסף השליט על הארץ, כדבר הזה מצאנו אף בספר 'מעלת המידות' (בשער מידת יצר הרע) 'וכל מי שבא דבר עבירה לידו' ופירש ממנה מאהבת ה', לא מיראת אנשים, זוכה ועולה לגדולה, תדע שכן הוא, שלא עלה יוסף לגדולה אלא מפני שפירש מן העבירה מאדונתו אשת פוטיפר, וכן מבואר בארוכה במדרש (בר"ר צ ג ועוד) שעל כל אבר ואבר שנמנע מהעבירה זכה ליקר וגדולה על אבר זה.

ה. כבר אמר הרה"ק המגיד מטריסק זי"ע בלשון קדשו, כמה נאה הוא העולם כשמשתכלים עליו מלמעלה, וכמה מכוער הוא כאשר משתכלים עליו מלמטה, והיינו, יפה לו לאדם שיביט על העולם הזה מלמעלה - מחוצה לו, כשאינו שקוע בהבלי עולם, ומכוער הדבר כאשר האדם שקוע כל כולו בתוך העולם הזה והבלי...

ו. סיפר כ"ק אאדמו"ר זי"ע מה ששמע מפי אביו הרה"ק רבי משה מרדכי מלעלוב זי"ע, פעם שהה אצל רבי שלומ'קה יהודי אחד בר אבהן שמיוחס גדול היה - והבחין ר' שלומ'קה שאותו יהודי תאב ל'כבוד' ל"ע והריהו מרדף אחריו באופן מוגזם מעט. פתח פיו בחכמה ואמר לו, דע לך, בשעה שיורדת נשמה לעולם הזה יורד עמה 'קיצבה' מסוימת של הנאות, וממנה יסתעף ויתחלק לכבוד, בנים, פרנסה, בריאותו השלימה, וכן שלימות בריאות נפשות ביתו, נחת דקדושה מיו"ח וכו' וכו', ועתה הביטה, המפריז ולוקח לעצמו כבוד יתר על המידה, הרי גורע מעצמו משאר טובותיו בהאי עלמא, ומי פתי יהנה מכבוד בידעו שהוא על חשבון בריות גופא ונהורא מעליא, או תחת נחת וכיצא בזה...

הנאה יהנה משך ימות חייו וכמה להיפך, ואם ניתן לאדם איזה דבר ועדיין לא נהנה ממנו נחשב לו כאילו עדיין לא קיבלו, ואז נותנים לו דבר אחר חשוב יותר מהקודם - אולי מזה יינה, ואם גם מזה אינו נהנה נותנים לו עוד דבר... והנה אחר שלא נהנה רבי אפילו באצבע קטנה מזה העולם, הוצרכו להוסיף לו עוד ועוד בכדי שיינה, וכיוון שעדיין לא נהנה הוסיפו לו עוד. נמצא שדייקא מכך שלא נהנה רבי מהעולם הזה אפילו באצבע קטנה, דייקא משום כך זכה לכל האמור למעלה.

על מחנהו ועל דגלו - לכל איש מצב ומעמד לפי תפקידו בעולמו

בפרשתן (ב ב), 'איש על דגלו', ובהמשך מאריכה התורה ב'סדר הדגלים' והעמדת כל שבט ושבט על פי דגלו הן בנסיעתם הן בחנייתם. וכבר העיר בזה הרה"ק רבי יצחק מראדוויל זצ"ל (אור יצחק ריש פרשתן) וז"ל. והוא פלא שהתורה תספר לנו שהיו להם דגלים בכדי שכל שבט יכיר את מחנהו, כמו שיש

עליו, כי בשמים אין חילוק אם הם שלו או של אחר - הרי 'צער' היה לו (הובא בספר מים רבים מאמר 'סוד צדיק' על סדר הש"ס במס' ברכות)

הוסיף רבי שלום'קה זי"ע (הובא ב'סוד צדיק' שבספר מים רבים בחלק 'אבות') להסביר בזה את המשנה (אבות ו ה) 'רבי שמעון בן יהודה אומר, הגוי והכוח והעושר והכבוד והחכמה והזקנה והשיבה והבנים נאה לצדיקים ונאה לעולם, רבי שמעון בן מנסיא אומר אלו שבע מידות שמנו חכמים כולן נתקיימו ברבי ובבניו, ולאידך גיסא אמרו חז"ל (כתובות קד.) 'בשעת פטירתו של רבי זקף עשר אצבעותיו כלפי מעלה, אמר רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה ולא נהניתי (מעולם הזה) אפילו באצבע קטנה', ולכאורה הדברים סותרים זה את זה - שהרי נהנה מכל אלו ה'שבע מידות' שמנו חכמים.

וביאר רבי שלום'קה, שאדרבה זה משלים את זה, על פי היסוד האמור שלכל אדם נקצב כמה

ז. מעשה שהיה בנכדתו (נו"ב של כ"ק אדמו"ר רבי מרדכי מזוועהיל) שהייתה מהלכת בנעלים קרועות עד שהוקשה עליה ללכת (באותו זמן מעוברת הייתה), פנתה הצדקת אל זקינה הקדוש והראתה לו את נעליה - כי קרועים הם לגמרי, (בחשבה שכראתו כי כן, מיד יתן לה מעות לקנות נעלים חדשים - כדרכו של רבי שלום'קה כשהיה הדבר נוגע לאחרים). אך למעשה - אמר לה רבי שלום'קה, טוב מאד כי כך אירע לך, המשיכי ללכת באלו הנעלים, וצער מועט זה יימנע ממך צער הלידה. לימים גילתה הרבנית שמעולם לא עברה את הלידה בקל כמו שהיה לה באותה הלידה. שוב מעשה ביהודי אחד ששנים רבות לא נפקד בזרע של קיימא, באחד הימים בא הלה להתאונן לפני רבי שלום'קה שנאבד לו סכום גדול של מעות, והנה מתחנן הוא אל הרבי שיחיש ישועה עבורו וימצא את המעות. ענהו רבי שלום'קה, לא כן אברכך, כי עדיף שלא תמצא את המעות, ותחת זאת תמצא בן זכר, וכך הווה. פעם נכנסה כלתו נו"ב של הרה"ק רבי גדליה משה זי"ע קודם השבת ואמרה שעדיין אין לה צרכי שבת, נענה רבי שלום'קה ואמר לה וכי מה גריעותא יש בלחם ועהרינ"ג (דג מלוח), ענתה הרבנית אשת רגד"מ, הלא הרבי דואג ומחלק לאחרים והרבה משפחות בירושלים סועדים על חלות ודגים ראויים שקיבלו מידכם. גער הרה"ק ואמר לה, וכי מה איכפת לך שיש לאחרים... כלומר, הרי לכם יש די הצורך - כי מספיק לכם בלחם ודג מלוח, ומדוע תקנאו על שיש לאחרים מה שאין לכם.

כ"ק אדמו"ר זי"ע שהה פעם בלאס אנדזשעלעס (לוס אנדז'לס) והתאכסן בבית הגה"צ רבי אלעזר אלדער זצ"ל אשר נו"ב הייתה - בתו של רבי שלום'קה, ובאותה שעה כבר הייתה כבת תשעים, וכה סיפרה, שתקופת זמן קצרה לאחר נישואיה חשה ברע והרופאים גילו אצלה את המחלה הנוראה ל"ע, ולטענת הרופאים היה מצבה כל כך קשה - שאי אפשר היה לרפאותה כלל. הללו 'נתנו' לה עוד כמה שבועות ספורים לחייה, ולא יותר. מיד מיהרה ובאה לביתו נאוה קודש של זקנה הקדוש, והוא הורה לה לקבל על עצמה ג' דברים הללו, הראשון, שתוריד מעל עצמה את כל התכשיטים - כסף וזהב, למשך שנתיים ימים, עוד הורה לה שמשך כל חייה תזהר שלא לנשק שום אחד מצאצאיה, והשלישי, שלא תשתתף בשמחות של צאצאיה. וכל זה, מטעם הנ"ל שעל ידי שתמנע עצמה מהנאות אלו, תסיר מעליה את הגזירה הקשה, ותנצל מצערה. ואכן, מיד קבלה על עצמה את כל אשר הורה לה איש האלוקים, ותיכף נעלמה המחלה מגופה ונתרפאה כליל.

באר הפרשה - במדבר

בעשיית הדגלים, ומה הוא 'רו זה שמלאכי השרת משתמשים בו' שאף להם יש דגלים דגלים.

וביארנו צדיקי הדורות כי פרשה זו באה להשריש באדם אמונה תמימה וטהורה באבינו שבשמים אשר כל הנעשה בעולם הוא בהשגחה עליונה ומדוקדקת בתכלית, והוא ית' 'מסדר' לאדם את מקומו 'ודגלו' הראוי לו כפי הכוונה העליונה, ובחכמתו הנשגבה סידר לכל אחד את כל תנאי החיים אשר רק על ידם יוכל לעשות רצונו ית"ש, ואי אפשר לו למלא תפקידו וייעודו באופן אחר. כי שמענו רבים אומרים, מי יתן לי את ראשו של פלוני, את מזוה של פלוני - אז הייתי מבין ועוסק בתורה... מי יתן לי לב כראובן וזכר מעות כשמעון, כי אז הייתי מפרנס ומכלכל אלמנות ויתומים, עניים ומזי רעב... לו הייתי דר במקום פלוני או אז הייתי... ובאמת יש לך לדעת, כי הקב"ה יודע תעלומות מכיר גם כן בכל 'חשבונות רבים' הללו, ובידו כח וגבורה לעשות כ'חכמתך' ובעצותיך... אך בטובו הגדול העמיד כל אחד במצב בו נמצא למען 'יתגדל ויתקדש שמה רבא'".

אצל כל אנשי חיל 'דגלים' בכדי שידעו כל אחד מחנהו, זה אינו שהדגלים ירמזו על זה, עכ"ל, וכלומר, שמילתא דפשיטא שאין 'דגלים' אלו כסימן הנהוג להבדיל אלף אלפי הבדלות אצל אומות העולם, ובוודאי האריכה התורה בזה כי יש בה 'נבואה שנצרכה לדורות, ללמדנו ארחות חיים ודרכי יושר' (עיי"ש שמבאר עפ"י דרכו).

והפליאה תגדל ביותר במה דאיתא במדרש (תנחומא יד) כיון שנגלה הקב"ה על הר סיני ירדו עמו עשרים ושנים אלף מרכבות מלאכים... והיו עשויין דגלים דגלים. כיון שראו אותן ישראל שהיו עשויין דגלים התחילו מתאווים לדגלים, אמרו הלואי שאנו נעשין דגלים כמותן... וכן הוא אומר (תהלים כו) 'נרננה בישועתך ובשם אלוקינו נגדול ימלא ה' כל משאלותיך', אמר להם הקב"ה, התאוויתם בדגלים חייכם הריני עושה משאלותיכם ימלא ה' כל משאלותיך, מיד הראה הקב"ה אהבתו לישראל ואמר למשה לך עשה אותם דגלים כמו שנתאוו איש על דגלו באותות... ולעתיד לבוא בזכות הדגלים אני גואל אתכם. עכ"ל, וצריך לבאר מהו התאוה לדגלים, ומהו גילוי האהבה שהראה הקב"ה

אחר שנתיים ימים, שבה ללבוש את תכשיטיה, ושוב נתגלתה המחלה בגופה, וציווה עליה זקנה שתמשיך להתנזר מהם עוד שנתיים ימים, ותעש כדברי זקנה ונתרפאה כליל, אך בגמר שנתיים ימים - כראותה שהא בהא תליא (כי הסרת התכשיטים מצילתה מן המחלה) לא שבה ללבוש תכשיטיה בשום פנים ואופן למשך כל ימי חייה. ואף את הציווי הב' קיימה ומעולם לא נישקה את בתה היחידה. והשלישית - לא השתתפה בשמחת הנישואין של בתה היחידה, וגם לא נטלה חלק בשמחת הבר מצוה של בן היחיד של בתה היחידה. ובזכות כל מניעותיה מהנאות הללו חייתה למעלה מתשעים שנה בבריות גופא ונהורא מעליא. ואף מי שיאמר שלא לנו הדברים אמורים, אלא יזכנו הקב"ה לרקוד בבריות הגוף והנפש בכל שמחת צאצאינו וצאצאיהם, מכל מקום עלינו ללמוד את ה'כלל גדול' שלמד רבי שלומ'קה - לדעת שמניעת הנאות העולם מביאה על האדם רוב טובה וברכה...

ח. וכאשר יתחזק באמונה שזה 'הדגל', המקום והזמן ו'הסביבה', וכל מצבו בגשמיות וברוחניות הם הם תכלית הטוב עבורו, שעל ידם יוכל לעשות נחת רוח לבורא ית"ש ממילא שוב לא ייכנסו בקרבו הרהורי קנאה בזולתו, לאמור הלואי ואהיה 'מוכשר' ומוצלח ועשיר כפלוני... כי אם אכן היה כמוהו אזי לא היה יכול להגיע לתיקונו השלם. ודווקא על ידי כל אותו הדחק שיש לו בגוף ונפש יכול להגיע לידי התעלות ושלמות.

וכן כתב ב'תפארת למשה', כי הדגלים של כלל ישראל הם אבן הבוחן אם עבודתו טהורה ונקיה או לא, שאם אדם עושה מה שיכול ומה ששייך לו לעשות, כגון 'בעל הבית' שעובד כל היום, אבל מתייגע לפי מדרגתו שתפלתו תהא בכוונה ובהתלהבות, וקובע עתים לתורה, הרי זהו ה'דגל' שלו איך לעבוד הבורא, אבל אם מתרשל חלילה בתפלתו או בקביעות שיעורי תורה שלו משום שחושב לעצמו למה לי לעבוד בעבודת התפלה בהתלהבות ובכוונה בהשתפכות הלב, או למה לי לטרוח לקבוע עתים לתורה אחר עבודת פרך של יום שלם... כי ממילא איני ראש ישיבה, איני ראש בני ישראל, וגם לא אגיע לזה, א"כ מדוע אטרח בתפלה ובתורה, זהו סימן שעבודתו אינה נקיה - רק עבודתו לעבוד את עצמו בגבהות - להיות נחשב בעיני הבריות, כי הדרך הישרה היא לחשוב - אם זה הוא דגלי ששמו אותי כאן בעוה"ז, סימן שכך רוצים ממני, א"כ, אעשה לפחות החלק השייך לי בכל לבי ומאודי. עבודה זו נחשבת מאוד בשמים ואין ערוך לגודל חשיבותה וכמו עבודת המלאכים בדגלים שלהם.

מזה שלא יקנא האדם את חברו אפילו בעבודה, רק העבודה המסורה לו מאת הש"י בה יתרפק, וכך יסדו בנוסח התפילה, והאופנים וחיות הקודש מתנשאים לעומת שרפים, כי אופן אינו מתקנא בחיה וחיה אינה מתקנאת בשרף, רק האופנים וחיות מתנשאים ומתגברים בעבודתם, לעומת השרפים בעבודתם, והבן אם בעל נפש אתה.

מה ה' אלוקיך דורש מעמך - ינצל כוחותיו וכשרונותיו בד בבד על האדם להכיר את 'דגלו' ותכונותיו, כדי שיוכל לקיים על ידם את השליחות שלמענה נוצר ונשלח להאי עלמא. וכמו שביארו בשם הנצי"ב את הנאמר ב'עשרת הדברות' (שמות כ ו) 'לא תשא את שם ה' אלוקיך לשוא כי לא ינקה ה' את אשר ישא שמו לשוא', ומבאר, כי הנה הקב"ה חנן כל יציר נוצר בתכונה וכשרון מסוים אשר בו יכול במיוחד לכבד את ה' ולרוממו, וכדאיתא במדרש (ילקו"ש משלי רמז תתקלב) על הפסוק (משלי ג ט) 'כבד את ה' מהונך' - ממה שחנך, וכשרון זה אינו בא לאדם מכוחו ומפעולתו, אלא הקב"ה טבע בו תכונה זו משחר ילדותו למען יוכל למלא את התפקיד המוטל עליו כפי שגזרה חכמתו העליונה, וזאת הוזהרנו 'לא תשא את שם ה' אלוקיך לשוא', שלא יבזו מתנתו של מלך ויתחמק מלכבד את ה' בכשרונו המיוחד שהוא בבחי' 'שם אלוקיו עליו', כי לא ינקה ה' את אשר ישא שמו לשוא ולחנם, אלא כל פעל ה' למענהו.

וזאת ראו בני ישראל בעת 'מתן תורה' כשירד הקב"ה לזה העולם עם מחנות מחנות מלאכיו, וראו 'דבר פלא' כי אין מלאך אחד מתקנא ברעהו, אלא כל אחד מהם עומד במקומו ואינו אפילו מנסה להכנס במקום חברו, מלאך מיכאל אין לו רצון או קנאה או תאוה ליכנס לתחום של גבריאל וכיו"ב, אין לאחד מהם תאוה או רצון או קנאה להיות במדרגה אחרת ממה שהוא, אלא כולם נותנים באהבה רשות זה לזה להקדיש ליצורם, אז הבינו בני ישראל חשיבות מידה זו, והבינו שאדרבה - כך מתרבה כבוד שמים, כי כל איש חשוב ויקר דייקא אם ימלא את מקומו שהעמידוהו מן השמים, ו'קמן' הממלא את שליחותו חשוב בשמים כ'גדול' הממלא שליחותו - לא פחות ולא יותר. לזה אמר להם הקב"ה, התאוויתם בדגלים חייכם הריני עושה משאלותיכם ימלא ה' כל משאלותיך".

וכן כתב הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (אגרא דפרקא אות צו), וז"ל. במדרש (רבה פ' נשא ו י) 'כל הפקודים אשר פקד משה ואהרן ונשיאי ישראל את הלוי' - מאחר שחשב הלוי משפחות בני קהת לבד ומשפחות בני גרשון וכו' חזר וכללם יחד להגיד שבולם שקולים לפני המקום בחיבה ע"כ, נשמע מזה הגם שעבודת 'בני קהת' היתה גבוהה מעבודת בני גרשון ומררי שהיו מטועני ארון, וכן עבודת 'בני גרשון' גבוהה מעבודת בני מררי, עכ"ז כאשר יעשו בני מררי עבודה המוטלת עליהם, חשוב לפני הקב"ה מעבודת בני קהת, נלמד

וכן אם השי"ת שם חלקו מיושבי בית המדרש להיות יושב באהלה של תורה לא יאמר אילו הייתי 'בעל הבית' והיה לי עושר ונכסים, בתים מלאים כל טוב הייתי יכול לעבוד את בוראי ביתר שאת, והייתי מקיים הכנסת אורחים וגמילת חסדים יותר ממה שאני עובד את בוראי עם קצת לימוד התורה ואני מדוכא בעניות ואין לי ממה ליתן צדקה. וכן להיפך, אם הוא חנווני או בעל עסקים והוא טרוד כל היום אין לו לומר שאילו הייתי יושב באהלה של תורה הי' יותר טוב כי כל אדם יכול להשלים את נפשו באיזה מעמד שהוא וכפי הנסיונות שמדד והקציב לו הקב"ה. ט. וז"ל השל"ה (בפרשתו, דרך חיים תוכחת מוסר). 'איש על דגלו באותות לבית אבותם', האר"י ז"ל היה אומר (שער הכוונות דרושי עלינו לשבח ונוסח התפלה דרוש א) כמו שיש ארבעה דגלים כך יש ארבע כתות בישראל חלוקים באיזה מנהגים ספרד אשכנז קטלוניא אטליא, וכל אחד ישאר בדגלו לנהוג מנהגו. ואלו ואלו דברי אלוקים חיים. י. הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל היה שליח נאמן לייצג את היהדות ב'סיים' (פרלמנט) בממשלת פולין, ובטרם הגיש את מועמדותו לפני הבחירות שלח לשאול את רבו הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע האם יעשה כן, השיב לו הרה"ק אגרת קודש בזה הלשון: מכתבו הגיעני ואשיבנו בזה דעתי ועצתי, תעודת האדם על הארץ אשר נוצר עליה ומה ה' דורש מעמו יוכל להכיר בכשרונות שעטרו היוצר כל, והנה ה' חנן את כבוד הדרת גאונו בשכל חריף לצלול בים התלמוד ולשאוב משם פנינים נכבדים, ועוד יתר שאת לכבודו להזיל כטל אמרתו לבאים לקחת לקח מפיו ולהשקותם מבאר מים חיים, וכבר יצאו מבית מדרשו אברכים יקרי ערך, ובקבלת משרת למועצת העם תפריע

באר הפרשה - במדבר

אותו ממלאכת הקודש. אמנם גם לעומת זה יוכל כבוד הדרת גאונו להביא גם בשם ברכה ופעולה טובה לכלל. ע"כ עצתי כך, כבוד הדר"ג בעצמו לא יעשה שום השתדלות, אולם אם ישחרו הקאמיטע מהאגודה שיקבל המשרה על שכמו ויעשו סדר הבחירה שתהיה בטוחה בחירתו אז לא יסרב. עכ"ל.

עוד מסופר על הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל אשר כיהן ברבנות העיר 'סאניק' בטרם עלה על כס הרבנות בלובלין, פעם אחת נסע לשבות בצל הקודש אצל רבו הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע והיה זה ב'שבת בראשית'. בצפרא דשבתא כיבד הרה"ק את המהר"ם שפירא לשמש כשליח ציבור ב'ברכת החודש' ואף הוסיף לשלחו לפני התיבה לתפילת מוסף. לאחר התפילה הביע הרה"ק בפניו את התפעלותו המרובה מתפילתו הערבה והמעוררת לבבות, והזמינו ל'קידושא רבא', ולא היה איש עמהם, בתום הקידושא רבא יצא הגר"מ שפירא כשכולו מלא חדווה. בעידן רעוא דרעווין בעת שהיסיב רבי מאיר שפירא עם החסידים ל'שלש סעודות' שאלוהו אודות שיחתו עם הרבי ביחידות בעת הקידוש. גילה להם ששוב שיבא הרה"ק את התפילה כשהוא חוזר וכופל את דבריו והיה נראה בעליל הנאתו הגדולה. והוסיף, ששאל את הרבי, אם כן גדול כוחי בתפילה, אולי אבוא לשמש כאן כבעל תפילה קבוע. ענהו הרבי, במעשה שהיה, הרה"ק הרבי ר' זושא מאניפולי זי"ע שמע באמצען של שנות 'גלותו' על גדולת הגאון רבי יוזפא הנודע בשיעוריו המופלאים, כשהוא מרצה אותם בבחירות עצומה מתוך פה מפיך מרגליות, מיד כיתת רגליו לעבר ישיבתו של רבי יוזפא, והגיע לשם ב'מקלו ותרמילו' כשהוא נראה כעני נודד המחזר על הפתחים, והתיישב בירכתי בית המדרש כשאין אחד מהתלמידים משים ליבו עליו. לאחר השיעור ניגש הר"ז לרבי יוזפא ואמר לו שמעתי ממרחקים גדולות ונצורות אודות שיעוריך הנפלאים, וטרחתי רבות בטלטולי דאורחא בכדי להאזין 'מכלי ראשון', ואכן היתה שווה כל אותה הטירחא מאחר שיחיד מומחה הינך ואין דומה לך. שאל רבי יוזפא את הרבי ר' זושא, הנה מובן היטב מה שמצא חן בעיניך השיעור שמסרתי, אך זאת יפלא בעיני מדוע אתה מצאת חן בעיני, שמא מלא וגדוש אתה בש"ס ופוסקים וחכמת אדם תאיר פניך, נענה לו רבי זושא שאינו יודע ללמוד מאומה... חזר רבי יוזפא ואמר שלא יתכן כזאת והלא הנשיאות חן שעל פניך מעיד יותר ממאה עדים שגברא רבא הינך. השיב רבי זושא שאינו יודע ללמוד, אך יודע אני להתפלל, התפלל רבי יוזפא, כי מי אינו יודע להתפלל ומהי הרבותא בכך, הוסיף רבי זושא להסביר דבריו ואמר יודע אני להתפלל לפני בורא כל עולמים... ביקש ממנו רבי יוזפא שיגלה לו סודות התפילה, הסכים רבי זושא לבקשתו ונכנסו לחדר צדדי, והחל רבי זושא להטעימו מהשגותיו הגדולות בבורא ית"ש, ועל הזכות הגדולה אשר יצור נוצר קרוץ מחומר יכול לפתוח פיו לפני הקב"ה. התלהב רבי יוזפא ונסערה רוחו בקרבו עד שאמר לרבי זושא, שמא אעזוב את הישיבה ואלך אחריכם עד שאזכה אף אני לומר 'דבר אחד' לפני רבון כל עולמים.

ענהו הרבי ר' זושא, הנה הקב"ה ברא בעולמו בריות לאין מספר, רבבות אלפי בריות, ולכל אחד מהם יש בפניו 'אף עיניים פה ואוזניים', ומ"מ, שונה כל אחד מרעהו בתואר הפנים, ואין אחד נראה כדמות השני, ומדוע, כי זה כבודו של מלך מלכי המלכים, שכשם שאין פרצופיהן שווים כך אין דעותיהם שוות (במ"ר כא ב), והוא המולך על כולם. ואם בני אדם נבדלים זה מזה בפרצוף החיצוני קל וחומר שהם נבדלים בפנימיותם, ולכל נברא ונוצר יש תפקיד מיוחד בעולם הזה, ועליו למלא את ייעודו שהיא שליחותו המיוחדת. שמא תאמר מאין נדע מה התפקיד המיוחד שעלי לעשות, אך התשובה בצידי, שהכשרון הבולט שיש לו לאדם שאליו נמשך ומשתוקק הוא הוא תפקידו המיועד מן השמים, שהנשמה מתאוה למלא את תפקידה ולעשות רצון קונה ו'דוחפת' את האדם לבטא את כשרונו המיוחד. וזהו הביאור בדברי חז"ל (ע"ז ט). 'לעולם ילמד אדם תורה במקום שליבו חפץ', כי נטיית הלב מורה כי אכן זהו המקום המיועד לו משמיא ושייך לשורש נשמתו. וסיים הר"ז את דבריו באומרו, אתה תלמד עם התלמידים ואילו אני אתפלל... כי על כל אחד לעשות את התפקיד שהטיל עליו בורא עולם לעבודתו ית'. ואמר רבי מאיר שפירא שהבין מדברי הרה"ק שלא זו התכלית שלמענה ירד לעולם - להיות בעל תפילה, אלא עליו לעסוק בהרבצת תורה, ואכן לאחר מכן פתח את הישיבה הנודעת 'חכמי לובלין'.

עפי"ז נתרץ ה'סתירה' שבדברי חז"ל, מצד אחד אמרו (ב"ב כא.) 'קנאת סופרים תרבה חכמה', ולאידך איתא (אדר"נ טז א) 'מעשה באחד שהיה עינו צרה במשנתו של חברו נתקצרו חייו ונפטר והלך לו' והרי שקנאת סופרים לא 'הרבתה חכמה'... אלא גרמה לקיצור ימים רח"ל. אלא הביאור, שסתם קנאה אין בה כל טובה, והקנאה הכשרה היא, שיאמר אדם לעצמו, פלוני מנצל את כשרונו וממלא את תפקידו לפי מה שנתברך, אף אני אעשה כמותו, ואנצל את כשרונותי וכוחותי לפי מה שניתן לי משמיא... קנאה כזו תרבה חכמה.

ועוד כהנה רבות, וכן איתא התם 'אבוך במאי זהיר טפי', כי כל אחד לפי עניינו נמשך לאותה מצווה, וידע בבירור כי עליו להקפיד ולהדר בה ביותר.

ובזה מפרש מה שנאמר (קהלת י"א ט) 'שמח בחור בילדותך ויטיבך לבך בימי בחורותיך והלך בדרכי לבך', ופירש רש"י (שבת סג: ד"ה עד כאן) 'שמח בתלמודך, למוד משמחה ומשוב לב', וז"ל, לפי שאין הילוך עבודת ה' בתמידות של כל בני אדם שוין, זה עוסק בתורה ועמלה כל היום, וזה פורש עצמו לעבודה, וזה לגמילות חסדים, והכל לשם שמים. וגם בתורה עצמה אין כל דרך לימוד שוה וכו'. וגם במעשה המצוות איתא בפרק כל כתבי (שבת קיח:): 'אבוך במאי זהיר טפי', והיה מר זהיר במצות שבת ומר במצות ציצית וכו' וכן בגמילות חסדים אין כל העוסקים שוין בהליכות עולמם [שזה עוסק בביקור חולים וזה בהכנסת כלה וכדומה]. ואם בא אדם לשאול איזו דרך ישרה שיבור לו בדרך לימודו, או במה להיות זהיר טפי, על זה אמר קהלת 'והלך בדרכי לבך', מה שלבו נמשך אחריו ברור שמולו חזי כי זה ענין טוב לפי כח נפשו. עכ"ל.²

ובך איתא שם (במדרש הנ"ל) 'חייא בן אחותו של רבי אלעזר הקפר היה קולו נאה, והיה אומר לו, חייא בני עמוד וכבר את ה' ממה שחננך. נבות היה קולו נאה והיה עולה לירושלים, והיו כל ישראל מתכנסין לשמוע קולו, פעם אחת לא עלה והעידו עליו בני בליעל ונאבד מן העולם', מי גרם לו, על ידי שלא עלה לירושלים בראיה לכבוד את ה' ממה שחננו'. עכ"ד המדרש. והיינו משום שלא ניתן קול נאה לנבות אלא בכדי שיכבד את ה', ומאחר שלא עשה זאת ופעם אחת לא עלה לירושלים פגעה בו מידת הדין רח"ל.

ואין הדברים אמורים רק בכשרון מיוחד ונודע בשערים, רק לכל יחיד ויחיד נועד תפקיד מיוחד שלמענו נשלח לזה העולם, ואם מרגיש נטייה מיוחדת בנפשו לעשות מצוה מסוימת או צדקה וגמילות חסדים, או שנמשך לתורה הרי זה סימן 'כי לבך נוצרת', ובכך מפרש הנצי"ב (העמק דבר במדבר טו לט) מה שמצינו בגמ' (שבת קיט:): 'שהשתבחו האמוראים בעצמם, זה אמר 'תיתי לי דקיימית ג' סעודות בשבת', ואילו רב יהודה אמר 'תיתי לי דקיימית עיון תפלה' [היינו שהתפלל בכוונה]

משלו המושלים, לשור שראה את מעוף הנשר בשמי רום ונתקנא בו – כי אף הוא רוצה לעוף בשמים, מה עשה השור השוטה – עלה על הגג והמתין לבואה של רוח קדים עזה, וכך, ברגע שבאה הרוח חשב לצאת מגבולות הגג ולהמשיך לעוף בשמים על ידי הרוח (ואח"כ כבר ימשיך בכוחות עצמו – דבמה נשתנה הוא מהנשר), פשיטא ואין צריך לומר שהוא נפל ארצה ומיד נפל פגר מת בריסוק איברים... מה יעשה שור פיקח, ילמד לקח מהנשר, ויאמר, אם הנשר מנצל את כוח הכנפיים שלו, אף אנכי אנצל את ה'קרן' שנתן לי בוראי, לנגוח את כל הקמים עלי... כיוצא בו לדידן – אם יקנא איש באחיו וכל אחד ירצה את מעלותיו של רעהו אכן יפול ארצה... כאותו שור שוטה שיצא קרח מכאן ומכאן, אבל אם נלמד איש מרעהו להשתמש בכוחו וכשרונותיו לטובה ולברכה נגיע כל אחד לרום המעלה שבידו להגיע.

יא. וזהו נבות היזרעאלי המוזכר בנביא (מלכים א' כא) שביקש ממנו אחאב למכור לו את כרמו ולא הסכים, ושם אחאב אל ביתו זועף ועצוב, כראות כן איזבל אשת אחאב מיד כתבה אגרת אל הזקנים שיעידו שני בליעל נבנות שבירך את ה' ואת המלך – והיינו בלשון סגי נהור – וסקלוהו באבנים ומת. ועל כך אמרו חז"ל שמן השמים נגזר עליו שימות ע"י עדות בני בליעל מאחר שלא כיבד את ה' בגרונו.

יב. ואף בדרך הלימוד מצינו חילוקים כפי תכונת הנפש ונטיית הלב, וכמו שכתב בשבט מוסר (פ"א אות יג) וז"ל, והנני מוסר לך דבר אשר תרדוף אחריו ויהיה חיים לנפשך וענקים לגרורותך, לעולם יהיה עיקר לימודך בדבר של תורה שלבך חפץ יותר, אם בגמרא גמרא, ואם בדרוש דרוש, ואם ברמז רמז, ואם בקבלה קבלה, ורמז לדבר (תהלים א ב) 'כי אם בתורת ה' חפצו', כלומר תורת ה' תלויה בדבר שלבו חפץ לעסוק. וכמו שכתב האר"י זלה"ה (ספר הגלגולים פ"ג) וז"ל יש בני אדם שכל חפצם ועסקם בפשטי התורה, ויש שעסקם בדרוש, ויש ברמז, ויש גם כן בגימטריאות, ויש בדרך האמת, הכל כפי מה שעליו נתגלגל בפעם ההיא, כיון שהשלים פעם אחרת בשאר העניינים, אין צורך לו שבכל גלגול יעסוק בכולם, עד כאן (לשון האר"י זלה"ה). ואל תביט ותשגיח לדברי המנגדים על מה שחשקת לעסוק בתורה בגמרא או בפשט או בדרוש וכו', באמרם לך למה אתה מוציא כל ימך בפרט זה של תורה ולא בפרט זה, משום שעל מה שחשקת ללמוד, על דבר זה באת לעולם. עכ"ל.

(במד"ר א יב) ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל, למה שהלוי שלי הן - והיו לי הלוי (ג יב), שכל מי שהוא מקרב אותי אני מקרב, הם קרבו עצמן לי שנאמר (שמות לב כו) 'ויאמר משה מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי, הן קרבו אותי ואני מקרב, והיו לי הלוי. וכתב ע"ז הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (ליקוטי הרי"ם בפרשת, ד"ה אך) יש אדם אשר שואף לעבוד את בוראו, אולם הוא נעלם ממנו, אך כאשר רוצה לעבוד את ה' בכל כוחו אזי נופלת מחיצת קיר הברזל המפסקת והוא כולו לה', עכ"ל. ומכאן למדנו על מעלת הרצון, שכאשר האדם 'מקרב' עצמו אל הקב"ה ע"י שמשתוקק בכל לב ונפש לעבדו הרי גורם בזה שהקב"ה יסייע בעדו 'ויקרב' אותו אליו ויפלו כל המחיצות, ואפילו מחיצה של ברזל...

ויסוד זה נאמר לישראל עוד קודם לקבלת התורה, וכדאיתא ברש"י (שמות יט י) שמתחילה היה בדעתו של הקב"ה לתת את התורה על ידי משה, אלא ש'וישב משה את דברי העם - שמעתי מהם שרצונם לשמוע ממך, אינו דומה השומע מפי שליח לשומע מפי המלך, רצוננו לראות את מלכנו, ועל כך נאמר (פסוק י) 'ויאמר ה' אל משה' - א"כ שמזיקין לדבר עמם לך אל העם וקדשתם. מכאן למדנו כוחו

גם בחינוך הילדים מצינו כן בתורתנו של הגר"א שצריך לחנכם כפי תכונות נפשם, וכמו שביאר בפסוק (משלי כב ו) 'חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה' - דרך מזלו וטבעו כן תחנכהו לעשות מצות ואז גם 'כשיוקין לא יסור ממנה', אבל כאשר תעבירהו על מזלו עתה ישמע לך מיראתו אותך, אבל אח"כ בעת יסור עולך מעל צוארו יסור מזה, כי אי אפשר לו לשבר מזלו, עכ"ל. והוכיח כן ממה שאמרו בסוף שבת (דף קנו.) שמי שנולד בשעת שליטת הכוכב 'מאדים' יהיה שופך דמים, וביארו שם, שיהא אומן המקיז דם, או ליסטים ההורג נפשות, או שוחט או מוהל, ו'אמר רבה, אנא במאדים הוא' (נולדתי במזל 'מאדים' ואיני שופך דם), 'אמר אב"י, מר נמי עניש וקטיל', כלומר הלא הרב (זה רבה) מעניש וממית את העוברים על דבריו, וגם זה הוא ענין של שפיכת דמים. והרי שדרך האדם להלך כפי התכונות שהטביע בו הקב"ה מתחילתו, אלא שעליו מוטל להשתמש בהם לטוב י.

רצוננו לראות את מלכנו - חשיבות ההשתוקקות והרצון לתורה ועבודה

בפרשתן (א מט), 'אך את מטה לוי לא תפקוד ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל', ובמדרש

אמנם למודעי אני צריך, לבל יעשה אדם דין לעצמו להחליט מה הוא חלקו בתורה ובאיזה דרך ילמד בלתי יתייעץ עם מורה דרכו, שהרי יתכן שידמה לו שליבו חפץ בדרך זו דייקא והאמת היא שהרבה עצלות עושה, ומאחר ש'תכבד העבודה על האנשים' על כן מחפשים דרכים קלות יותר. ודי בזה.

יג. וכדרך זה מצינו גם בחובת הלבבות (שער הבטחון פ"ג) שכתב שבבואו למצוא לו עסק לפרנסתו יבחון מהו המתאים לפי גופו ונפשו שזוהי הראייה וההוכחה שרצון ה' שיתפרנס ממלאכה זו.

ונביא בזאת כפי שכתב בפירוש 'לב טוב' וז"ל, כי אין האדם חייב לחזור אחר כל אחד מאמצעי הפרנסה הבאים לידו, אלא בידו לבחור לעצמו את אותו האמצעי שהוא מתאים ביותר לתכונותיו, שהרי אמצעי הפרנסה רבים הם, יש שהם קלים וטעונים רק טרחה מועטה וכו' וישנם הטעונים יגיעה וטרחה וכו', ולכל אדם יש תשוקה ונטיה למקצוע או למסחר מסוים יותר מאשר למקצועות וענפי מסחר אחרים מפני שהא-ל הטביע בו אהבה וחיבה לאותו מקצוע או מסחר, וכן הוא גם אצל שאר בעלי חיים בכל אחד הטביע ה' נטיה משלו, למשל לחתול נתן טבע לצוד עכברים, לנץ נתן טבע לצוד עופות, לאיל נתן טבע לצוד נחשים, וכן ישנם עופות הצדים רק דגים, וכן נתן ה' לכל מין ומין מבעלי החיים נטיה ותאוה אל אחד ממניי הצמחים ובעלי החיים כדי שנטיה זו תהיה האמצעי למחייתו. והתאים ה' את מבנה הגוף והאברים של כל מין ומין מבע"ח לנטיה שלהם, למשל לעוף הצד דגים ברא ה' פה ארוך ושוקים ארוכות, ולאריה הניזון מדריסת חיות ברא ה' שניים וצפרניים חזקות ואילו לבע"ח הניזונים רק מצמחים לא נתן ה' כלי ציד וטרף.

ובדומה לדוגמה זו תמצא שכל אדם מסוגל למקצוע או למסחר מסוים בהתאם למידותיו ולמבנה גופו. ומי שמוצא במידותיו ובטבעו תשוקה אל מקצוע מסוים וגופו מתאים אליו, והוא מסוגל לסבול את היגיעה הדרושה למענו, יחזר אחרי אותו מקצוע ויעשה אותו אמצעי להשגת מחייתו, ויעסוק בו ברצון בין כשהוא מצליח בו ובין כשהוא לא מצליח בו, ולא ימאס בו גם אם לפעמים אין לו ממנו די פרנסתו, אלא יבטח באלוקים שימציא לו את פרנסתו כל ימי חייו.

רבינו נקבר בחלקו (סוטה יג:), והיינו 'רעו- אל' שעלה וזכה להשבין בחלקו את משה רבינו שהיה ריעו של הקל בביכול. ולכן בכל התורה כולה נקרא בשם 'רעואל' כי כך הוא שמו באמת. ורק בפרשת הדגלים נשתנה שמו ל'רעואל', כי בזכות שתיקתו והכנעתו ב'דגלים' זכה לשם זה, ומכאן נלמד גודל השכר למי ששותק אף כשצדקו דבריו.

ולא עוד אלא שרוח אלקים חופפת עליו כל היום, וכפי שהובא בספר 'ראשית חכמה' (שער הענוה פ"ג אות יא), וז"ל. וכתב הרב יצחק דמן עכו ע"ה, ששמע מפי רבי מאיר תלמידו של הרב יוסף גיקטיליא ע"ה, שאמר לו רבו הרב יוסף גיקטיליא, כי האיש אשר ידבנו לבו לתקן מידותיו ולישר דרכיו ומעשיו, ולרדוף אחרי הענוה בתכלית השלימות, להיות עלוב ולא יעלוב, שומע חרפתו ולא ישיב - מיד תשרה עליו השכינה ולא יצטרך ללמוד מבשר ודם, כי רוח אלקים תלמדנו, עכ"ל^{טו}.

וגדול שכרו גם 'בעולם הזה', וכמו שהיה הרה"ק רבי שלמה מזוועהיל מפליג רבות במעלת הבזיונות, שע"י שהאדם מקבלם באהבה ואינו משיב למחרפהו מנה אחת אפיים, הרי הוא מציל עצמו מכל מיני פורענויות, ואפילו מן המיתה^{טז}, ועוד, שהם כסם רפואה וישועה, שאינם עולים דמים מרובים ומצויים בקלות

של רצון עד שאמר הבורא שכביכול ב'שאנתם' רצוננו לראות את מלכנו הזקיקו והכריחו אותו להתגלות ולתת להם את התורה בעצמו (אלא שהם לא עצרו כוח לשמוע מפי ה' רק ב' דיברות הראשונות).

עוד למד מכאן הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע שבשעה שיעשה האדם כפי יכולתו ישלים הקב"ה כנגדו את השאר^{יז}, וכך רואים אנו בדברי רש"י שבעצם זעקתם רצוננו לראות מלכנו הרי הם 'מוזקיקין' ומצריכים את הקב"ה כביכול לדבר עמם.

ואינם משיבים ועונים - המוותר ושותק ניצול מכל רע וזוכה להשראת השכינה

בפרשתן (א יד), 'לגד אליסף בן רעואל', והעירו הראשונים (עי' רבינו בחיי שם), שלהלן בהמשך הפרשה גבי מנין הדגלים כתיב (ב יד) 'ונשיא לבני גד אליסף בן רעואל' עם רי"ש במקום הדל"ת, ומדוע נשתנה שמו. ומבאר החיד"א (חומת אנך) בשם הספר הקדמון 'אמרי נועם' (פרשת ויצא) ד'גד' זכה שיקבר משה רבינו בחלקו - לפי שכשמינו את ראשי הדגלים (בהילוך בני ישראל במדבר) נתמנה שבט דן לראש דגל, והיה יכול גד לומר - אני בכור לזלפה ודן בכור לבלהה, מדוע לא ימנו אותי ראש לדגל כדרך שנתמנה דן. וכשכר על שלא דיבר מאומה כנגד משה רבינו זכה שמשנה

יד. וכבר מרומז כן בדברי רש"י על האמור בפרשתן (ג טו-טז) 'פקוד את בני לוי לבית אבותם למשפחותם כל זכר מבן חדש ומעלה תפקדם, ויפקד אותם משה על פי ה' כאשר צוה'. וברש"י, על פי ה'. אמר משה לפני הקב"ה, היאך אני נכנס לתוך אהליהם לדעת מנין יונקיהם, אמר לו הקב"ה עשה אתה שלך ואני אעשה שלי, הלך משה ועמד על פתח האהל, והשכינה מקדמת לפניו, ובת קול יוצאה מן האוהל ואומרת, כך וכך תינוקות יש באוהל זה, לכך נאמר על פי ה'.

הקשה הרה"ק רבי שמעון מיערוסלאב זי"ע (תורת שמעון בפרשתן), אם ממילא נעשה נס ש'בת קול' הודיעתו מנין התינוקות של בני לוי, מדוע הוצרך להלך סביבות המחנה לגשת בסמוך לכל אוהל ואוהל, ולא סגי היה שמשנה רבינו ישב בביתו והבת קול תגלה לו מנין התינוקות. אלא ביאורו, כי אין הקב"ה עושה נס להיות 'א-ל גומר עלי' רק למי שעשה ככל יכולתו, לא למי שיושב שאנן בביתו, וכמו שאמרו (קידושין ל:): 'אלמלא הקב"ה עוזרו לא יכול לו' כי רצון הבורא שהאדם יעשה ככל יכולתו ואז יזכה לסיוע ממעל, ורק כשהילך משה רבינו מאוהל לאוהל זכה שיתגלה לו מן השמים והשלימו לו את המנין.

טו. וכך ביאר הרה"ק ה'נועם מגדים' זי"ע (בפרשתן) כי בזכות שהאדם נכנע ואוחז במידת הענוה זוכה שלא תשתכח תורתו שלמד, ומבאר את הפסוק בריש הפרשה 'וידבר ה' אל משה במדבר' - מי שמשפיל עצמו ואינו מתגאה, כמדבר שהוא מקום ריקן, זה זוכה לתורה שניתנה ב'סיני'.

וידוע מאמר העולם 'שבשפלנו' - האוחז במידת השפלות, זוכה ל'זכר לנו' - לזכירת התורה.

טז. דרכו של רבי שלומ'קה הייתה לשבת בין העניים בהזדמנויות שונות. פעם כשישב במחיצתם בהיותו ביכולת המערבי עבר שם אדם אחד שריחם על האביונים ונתן לכל אחד מטבע לצדקה, וכיון שלא הכיר את רבי

שלומ'קה נתן גם לו מטבע והוא לא סירב לקבל, ורק כאשר התרחק משם הנותן העניק רבי שלומ'קה את המטבע שקיבל לשכנו הקרוב אליו שישב לצדו, ויהי כשקיבל את המטבע שטח הלה את תמיהתו, מדוע לקח את המטבע מאותו 'נדיב'... נענה הרה"ק 'לא יכלתי לוותר על הבזיונות'...

שוב מעשה כשהיה במקוה טהרה בערש"ק חירפו אחד מן הנוכחים וביזה אותו מאד – מה הינכם עושים 'שטויות' כאלו, לטבול ולענות תשובות, אך הרה"ק לא קם ולא זע – הקשיב לכל דברי הביזוי בשלוות הנפש, לאחר כמה דקות ניגש יהודי אל רבי שלומ'קה וביקש ממנו שיפעל עבורו ישועה בטבילתו במקוה כדרכו בקודש, מיד ירד וטבל ועלה ונסתפג ובישר לו שאכן הצליח לפעול עבורו דבר ישועה ורחמים.

והנה למעשה זה יש שני הוספות. ראשונה. שבבואו לביתו שלח הרה"ק את המשב"ק ר"א ראטה עם 'מעטפה' מלאה במעות שיתן לפלוני (אותו שביזהו), בהגיע ר"א לביתו של היהודי מצאו עומד מחוץ לביתו והעניק לו המעות, והיה הלה שמח כמוצא שלל רב. משחזר ר"א וסיפר לרבי שהלה נהנה עד מאד ממתת יד זאת, נענה רבי שלומ'קה ואמר, נו, הרי הבנתי מיד כי יש ליהודי זה צרה בביתו, שהרי גער בי וביזה אותי בצורה נוראה, וכי עשיתי לו רע, מדוע ינזוף בי כל כך, הרי מאומה לא פעלתי כנגדו... אלא בוודאי שצרה בביתו אם ב'שלו'ם בית' אם בחולי מסויים אם בחסרון מעות. ע"כ גמרתי אומר לעזור לו בכל אשר אוכל, לכן שלחתי אליו המעות – כי זה יש בידי לעזור. אחד מה'מקורות' למעשה זה הוא מבעל המעשה עצמו, שסח לפי תומו בשעה שהשתתף ב'סעודת הילולא' בשנה ראשונה להסתלקות הרה"ק ר"ש. וכך סיפר, באחד מערבי שבתות לא הייתה הפרוטה מצויה בביתי, וממש לא היה בידי בני ביתי במה להתחיל להכין צרכי שבת, משקרב ה'זמן' ויצאתי מביתי ל'מקוה' נזעקה 'הרבנית', בצאתך מהבית אל תשוב הנה ללא מעות בכיסך, ובאם תשוב בידיים ריקניות לא אתן לך מדרך כף רגל בבית. בלב נשבר ונדכה הלכתי למקוה... בחזרתי ראיתי כי הרבנית קיימה בנפשה 'ברוך אומר ועושה', ברוך גוזר ומקיים' – הדלת נעולה בפני, ואני אנה בא... לא עברו כמה רגעים, ולעיני נגלה מלאך המושיע בדמותו של ר"א ראטה שבא בשליחות הרבי למסור לי סכום מעות נכבד, וכך נפתחה הדלת בפני, והיה לנו צרכי שבת בהרחבה.... (הלה לא גילה איזו 'השתדלות' עשה במקוה להשיג המעות...).

הוספה שניה למעשה זה. למחרת ביום השבת כשהיה רבי שלומ'קה בדרכו למקוה ניגש אליו איש אחר וביקש ממנו להזכירו לטובה בעת הטבילה, אך הרבי דחאו שיבוא בפעם אחרת (כך הייתה דרכו לפעמים, כשהרגיש שאין השעה כשרה לכך היה מיעץ לשואלים לחזור אליו ולהזכירו בהזדמנות אחרת), העיז הלה ושאל, מה נשתניתי מאיש פלוני, שניגש כיום אתמול והזכיר את מבוקשו ונענה תיכף על אתר, ענהו הרבי, 'וואו נעמט מען די נעכטיגע בזיונות', כלומר, מהיכן אקח היום את הבזיונות שזכיתי בהם אתמול, והתכוון לומר, שאז היה בידו לפעול ישועה גדולה בגלל שבלם פיו וקיבל את צער הבזיונות באהבה ובשמחה.

בימי המלחמה בשנת תש"ח ישבו בני ירושלים במקלטים (שעלטער) מאימת הפגזים שנחתו בזה אחר זה מהישמעאלים על השכונות (החדשות) בירושלים. באותו מקלט שישב הרה"ק רבי גדלי' משה מזוועהל זיע"א בנו של הרה"ק רבי שלומ'קה – ישבה עוד אשה אחת שלא הייתה שפויה בדעתה, וכל יושבי המקלט סבלו מרורות ממנה – כי בין התקפת פגז לפגז היו פגזים יוצאים מפיה, והייתה מביישת את כל יושבי המקלט ב'טוב טעם ודעת' לכל אחד ואחד בשלו, למלמד בענייני מלמדות וכו' לשאר בעלי המקצועות, משנתמלאה סאתה ניגשו דרי המקום לשאול את פי הרה"ק רג"מ אולי נוותר עליה ונזכה עוד מקלטים בפה מפיק מרגליות כמוה, נענה הרג"מ, מן הדין מותר לכם לשלוח חוצה (שלא בעת סכנה) שתמצא לה מחסה ומקלט אחר, אלא שבטרם תעשו זאת אספר לכם עובדה שהייתה עם אבי הק':

בת חולנית הייתה לאבי, שכל אימת שעלה חום גופה הייתה נתונה בסכנת חיים עצומה, יום אחד עלה ונתעלה חום גופה למעלה למעלה, מיד לבש אבי את הרזולקע (מעיל עליון) ויצא לרחובה של עיר – בהיות אבי ממונה על ההקדש היה ממונה גם על גביית 'שכר לימוד' מהורי תלמידי הת"ת, באותו מעמד ניגש אבי אל אשה אחת קשת רוח וביקש ממנה שתסלק חובה לת"ת שכבר בן כמה חדשים הוא החוב, פתחה האשה את פיה שלא בחכמה ובבזיון נורא ביזתה את אבי, מי אתה, ומי שמך לאיש שתדרוש מעמי שכר לימוד וכו'... כל אותה שעה שמע אבי ושתה בצמא ובשתיקה את דבריה. משגמרה את ה'דרשה' חזר אבי הביתה ובזכות אותם בושות יצאה בתו – אחותי מכלל סכנה. לא עבר זמן רב ושוב עלה חומה של אחותי וכמעשהו בראשונה יצא לרחובה של עיר לחפש בזיונות...

ויזעק ויאמר חס ושלום רחמנא ליצלן, אם כן במה יתכפרו חטאיו, רק עצה אחת יש לו - יתן למכרו לחי ישבע בחרפה (איכה ג' ל), היינו שיסבול חרפה בשתיקה, ואז ישבע ממאכל ומשתה בלא שיצטרך להתענות על ידי החרפה.

באתי לבקש ולחנן מלפניך - במעלת תפילת אבות על בנים
הנה ימים באים - יום ערב ראש חודש סיון, וכתב השל"ה הקדוש (מסכת תמיד נר מצוה קלב) וז"ל, לבי אומר שעת רצון לתפלה זו (תפילת השל"ה הנודעת) בערב ראש חודש סיון, הוא החודש שבו ניתנה התורה, ואז נקראים 'בנים' לה' אלוקינו, וראוי לישב בתענית ביום ההוא הוא ואשתו, ויתעוררו בתשובה ויתקנו כל ענייני הבית איסור והיתר וטומאה וטהרה וכל העניינים, ויתנו צדקה לעניים הגונים... (ואף מי שקשה עליו התענית בדור זה, מ"מ יקיים שאר הדברים האמורים כאן, וירווח לו)".

גדול כוחה של תפילת אבות על בנים. ומפורשים הדברים ב'תנא דבי אליהו' (פ"ח) 'מעשה בכהן

אצל האדם, מבלי שיצטרך לשלם עליהם כלום, לעומת שאר תרופות ורפואות העולים הון תועפות, וכן צריך לבטל עליהם זמן רב עד אשר ישיגם ויקבלם וכיוצא בזה, לאידך גיסא יקרה הוא יותר מכל התרופות, פירוש שהיא מועלת ומרפא כל מיני חלאים קשים מרים יותר מכל שאר סממנים ורפואות.

ובך איתא מהרה"ק 'בית אהרן' זי"ע (דף קנט:) בשם הרמ"ק (ונמצא לתלמידו ב'קול בוכים') שמבל התשובות שבעולם, המעולה שבכולם היא לסבול העלבונות החירופים והגידופים, שהרי אם יסגף עצמו לשם כפרה, יבטל מדברי תורה, ושמא ייקרא חוטא, אבל כשיסבול עלבונות אפשר לו לאכול ולשתות ועונותיו מתכפרין.

ומסיים שם, כי הנה על האדם לעבור יסורים לכפר על עונותיו, ואם ישאלו אדם במה תבחר לכפר עונותיך, בהפסד ממון, או במיתת בנים רח"ל, או שמא תסכים שיכך ה' בקדחת ובשחפת, בקרירי וחמימי, במיתה וגיהנום, הרי את כל אלו לא יאבה,

ולא מצא... מכיוון שכן שב לביתו ונענה בצער, לא מצאתי אפי' בזיון כל שהוא, ואכן הבת - אחותי שבקה חיים לכל חי באותו זמן.

מעתה אמרו נא, הנה, אבי הק' אמר שבזיונות מכפרים להפטר מן המיתה, ובמצב כזה שאנו עומדים בו - שפגזים נופלים מכל עבר והכל נתונים תחת סכנת מוות, וכי לא עדיף להיפטר מהסכנה ע"י בזיונותיה של האי איתתא. שוב מעשה ב'גבר אלים' שהיה גוער בבניו בבית המדרש בצורה נוראה ומסוכנת לשלום הילדים, אך דא עקא שהכל היו יראים ומרתתים מאימתו של האב - על כן לא העיר לו איש מאומה. הדברים הגיעו לאזני רבי שלומ'קה ששלח מיד לקרוא לו וגער בו כהוגן.. הלה פתח פיו בבזיונות עצומים, וגער ברבי על שבנותיו אינם לבושות בצניעות... והיה רבי עומד שותק ומחריש, ומקשיב דומיא לקול זעקותיו ורק משסיים הלה נענה רבי שלומ'קה כמתנצל מה אעשה ואין לי כלל בנות (בין החיים)...

יז. עובדא שמעתי, לפני זמן מה באה כלה 'בעלת תשובה' בברית האירוסין, בהתקרב מועד הנישואין ביקשו העסקנים מכמה נשים צדקניות שתבואנה להשתתף בשמחת הנישואין לשמח את הכלה... והנה אחת מאלו כשבאת למקום הנישואין תרה אחר אם הכלה - לברכה בברכת 'מזל טוב', אלא שזו נעלמה מעין כל, עד שמצאה אותה יושבת ב'מטבח' כשפניה זועפים, מלאה טענות כרימון... משנשאלה 'מדוע פנייך רעות היום' לעת שמחת כלולות ביתך הכלה המהוללה בכל התשבחות... ענתה אותה 'קשת רוח', כיצד אוכל לשמוח כשבתי הכלה הזו הפנתה לי עורף, עזבה את ביתי ואת דרך חיי ונהפכה לבעלת תשובה גמורה, ומה גדל צערי כי איננה הראשונה אלא שלישית מבין בנותי שעשו את הדרך הלזו ושובו בתשובה שלימה...

כשמוע האשה את דבריה תמהה בפניה - כיצד אכן אירע דבר כזה שממשפחה אחת כבר שבו ג' בתשובה, לא ידעה אם הכלה מה לענות, אבל סיפרה כי כל ה'קשר' שבינה ובין עולם החרדים לדבר ה' היה שלפני כעשרים שנה השתתפה ב'סמינר' לבעלי תשובה, אבל כל הדיבורים שנאמרו שם לא נקלטו במוחה ולא השפיעו עליה במאומה. בתוך הדברים סיפרה שבסוף הסמינר נתנו לכל אחת דף כתוב, והובטח להם ש'סגולה' גדולה להצלחה ולברכה יש באמירת הנכתב באותו דף, ומאז היא אומרת אותו בכל יום - אעפ"י שאינה מבינה מאומה מהנאמר בו (כי לא הייתה האשה מבני ארה"ק). האשה שאלה אותה שמא נמצא הדף ברשותך, אמרה כן, והוציאתה מחיקה שם נתגלה הסוד - כי על הדף הודפס 'תפילת השל"ה', ואף שאשה זו לא ידעה מאי קאמרה, מ"מ זכתה ששלוש

אחד, שהיה ירא שמים בסתר וכל מעשיו הטובים שהיה עושה היה עושה בסתר, והיה לו עשרה בנים מאשה אחת, ששה זכרים וארבע נקבות, ובכל יום ויום היה מתפלל ומשתטח ומבקש רחמים, ומלחך בלשונו עפר, כדי שלא יבא אחד מהן לידי עבירה ולידי דבר מכוער. ואמרו, לא יצתה אותה שנה ולא שנית ולא שלישית עד שבא עזרא והעלה הקב"ה על ידו את ישראל מבבל, ואותו הכהן עמהם, ולא נכנס הכהן ההוא לעולמו עד שראה כהנים גדולים ופרחי כהונה מבניו ומבני בניו עד חמשים שנה, ואחר כך נכנס אותו הכהן לבית עולמו, עב"ל. הבט וראה כמה זכה אותו הכהן על ידי ששפך תפילות בעושר על צאצאיו¹.

מצאצאיה שבו בתשובה שלימה וגמורה, ק"ו לדידן שאנו יודעים את הנאמר בה, אם נתפלל בוודאי נפעל דברים נשגבים ורוב נחת דקדושה מכל יו"ח.

יח. העיד הגה"ק ה'חתם סופר' זי"ע על עצמו בשמחת נישואי אחד מצאצאיו בזה הלשון האמינו לי, שמדי יום ויום הנני שופך דמעות שה' יזכני, שבניי יעלו מעלה מעלה בקודש יותר ממני, ויקויים בהם (דברים ל ה) 'והיטבך והרבך מאבותיך' (הובא בתפילה למשה עמו טו).

הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע היה אומר שאינו מבין היאך אפשר לאב הרוצה שיגדלו בניו בדרך התורה להישאר בעיניים יבשות בשמו"ע. ואביו הרה"ק המהרי"ד מבעלזא העיד שאינו מחסיר אפילו 'שמו"ע' אחת מלבקש ולהתפלל על בנו רבי אהרן – שכבר אז היה מפורסם כגדול וקדוש, ומה נענה אנו.

עוד אמר המהרי"ד שכ"כ גבוהה ונעלית היא התפילה להצלחת הצאצאים בתורה ויראה עד שלא תיקנוה אנשי כנסת הגדולה בתפילת שמו"ע בפירוש, כי אם ברמיזה (שלא ייטפלו לה ה'חיצונים') בברכת מודים, בתיבות 'לדור ודור נודה לך ונספר תהילתך', שהוא כאומר ומבקש רבש"ע הב לי בנים שאודה לך תמיד עליהם...

מובא ב'מעשה איש' (ח"ה עמו קטו) שה'חזון איש' אמר פעם להגאון ר"י גאלינסקי על בן קיבוץ שחזר בתשובה – כי בזמן שאביו (של הבחור) החמיץ וירד מדרך הישר בכה אביו (של האב) בדמעות. וכלל הוא כי דמעות אינן הולכות לאיבוד (והשפיעו לכה"פ על נכדו).

וכה סיפר הגאון רבי ברוך גריינימן שליט"א עובדא נוראה על דו"ז הגה"ק החזו"א זי"ע, מעשה באברך שלצורך פרנסתו יצא לעבוד מחוץ למחננו – ורק אחת לכמה שבועות היה חוזר לביתו למשך שבת אחת וחוזר חלילה... במקום עבודתו מצא בחור 'עם הארץ' מהודר בתכלית ההידור, בהיותו בן 'קיבוץ' של אותם הימים לא ידע מימינו ומשמאלו 'עם הנבחר' מהו, תורה ומצוות מה הם... בהגיע 'שבת חופשה' הזמין האברך את הבחור הלז שיבוא לשבות שבתו עמו בביתו שבבני ברק, הבחור חשש ופחד כיצד יתקבל בבני ברק כשכל הנהגתו ולבושו נראית כה'תועים', אבל האברך דיבר על לבו והרגיע אותו שבוודאי יקבלוהו בסבר פנים יפות, וכך הווה.

למותר לומר, שהאברך ניצל את ההזדמנות, ובמשך השבת הראהו לו את 'יופיה' של בני ברק – היכלי הישיבות וחצרות האדמור"ים (דאז), גם על ביתו של מרן החזו"א לא פסח – שם נדלק הניצוץ היהודי בלבו של הבחור והחל 'לזוז' לצד התורה והמצווה, עד שבהגיע ה'חופש' הבא ביקש הבחור מעצמו שברצונו להיות 'אורחו' של האברך, וכך זכה שוב להקביל את פני החזו"א ויותר נתלהב בקרבו, עד שנהפך ל'בעל תשובה' גמור, וכעבור תקופה הופיע בבית אביו באותו 'קיבוץ' כשכיפה גדולה על ראשו – כראות האב את בנו חבוש בכיפתו זעק 'זעקה גדולה ומרה' כי 'רע ומר' חלקו בראותו את בנו טיפוחו חבוש כיפה לראשו... בחמת זעם שאל את הבן כיצד אירע דבר, כיצד נשתבשה דעתו, וסיפר לו הבן שכל זה בזכות החזו"א...

האב שהכיר מעיירת מולדתו את החזו"א, שאל את בנו, מי זה, ר' אברהם ישעי' מקאסאווע, וכל עוד זעמו בפניו הכריז, אני אראה לו מי חזק ממני... נכנס לרכבו ונסע במהירות לבני ברק, בהגיע לבני ברק שאל את העוברים ושבים היכן החזו"א... היכן החזו"א... משהראוהו והגיע לביתו, שאל מיד את הגה"ק ברוגזה אתה החזו"א... אתה החזו"א... כן, מה רצונך שאלו החזו"א, החל האיש זועק לנגדו, וכי נראה לך שתעשה עם בני ככל העולה ברצונך, אני אאסור אותך בבית האסורים על מעשים כאלו... כה זעק וזעק גיבובי דברים ושטויות, לא יועילו לכם כל פעולותיכם, גם לא יועילו תפילותיהם ובכיותיהם של הורי אשר בכו נוראות כשאני ברחתי מביתם (והלך אחר ה'משכילים' כסומא בארובה), החזו"א לא נכנס לדבריו רק נתן לו לפרוק כל אשר על לבו, ומשנרגע מעט נענה ואמר לו, דע לך, אין תפילה אחת חוזרת ריקם, אין דמעה אחת חוזרת ריקם, תפילותיהם, בכיותיהם ודמעותיהם של הוריי בוודאי

יפעלו פעולתם לטובה, ואם אתה היית 'בעל בחירה' ומן השמים לא עכבו בעדך מלבחור בצד הרע, אבל בנך כבר נחשב 'תינוק שנשבה', עליו ועל נשמתו פעלו התפילות להשיבו אל כור מחצבתו...

סוף דבר היה שכעבור ימים ושנים גם האב שב בתשובה שלימה ונתקרב כראוי לתורה ועבודה, ונמצא שגם עליו ועל נפשו פעלו והועילו התפילות והבכיות.

ידוע שהגה"ק ה'חזון איש' זי"ע אמר (וכן היה מרגלא בפומיה של הגה"ק הסטייפלער זי"ע) דלפעמים נראה 'בחור' שאין לו טעם בלימוד, ולפתע ביום מן הימים נפתחים בפניו מעיינות החכמה, והוא מתחיל לעלות ולהתעלות בתורה ועבודה, והגורם לזה, כי לפני זמן היתה זקנתו בוכה בתפילתה בעת הדלקת נרות שבת 'זוכני לגדל בנים ובני בנים חכמים ונבונים אוהבי ה'...' ודמעות אלה נחסמו בשעתו על ידי קטרוגים ל"ע, והנה לאחר שנים כופר העוון ובטל הקטרוג, מיד עלו אותן הדמעות ופעלו בשמים שאכן יגדלו צאצאיה לתלמידי חכמים וכל מידה טובה המוזכרת בתפילה הנ"ל.

יש מרמזים, מדוע 'ועיני לאה רכות' (בראשית כט יז) – ואילו לרחל אחותה נאמר (ירמיה לא טו) 'מנעי קולך מבכי'... כי בכייתה של לאה היה על בניית בית נאמן בישראל, בית שמגדלים בו בנים צדיקים, בכיה זו חשובה למאד, עד שלא רצה הקב"ה לומר לה 'מנעי קולך מבכי'...

שח הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ זצ"ל שכידוע עמד בראשות ישיבה רבות בשנים, כי תחת ידיו עברו דורות של תלמידים – אב בן ונכד, וגם משפחות שלימות של כמה וכמה אחים, וברבות השנים ראה כי פעמים ויש משפחה שלימה של אחים שכולם מוצלחים ביותר זולתי אחד שנראה כ'חלש' יותר מכולם אם בלימודים או בשאר עניינים, וברבות השנים הבחין בדבר פלא – כי דייקא זה ה'חלש' יצא עפ"י רוב מוצלח יותר משאר אחיו ה'מוצלחים' וה'עילויים' בתורה (או בכל דבר אחר שפנה לעסוק בו). וביאור הדבר, בע"כ תאמר, שהוא בזכות הדמעות והתפילות ששפכו אביו ואמו, כי בדרך כלל על בן 'יוצא דופן' כזה מתפללים ושופכים דמעות יותר מעל שאר הבנים המצליחים.

מעשה שהיה כשישב הגאון רבי משה שטרנבוך ראב"ד ה'עדה החרדית' בירושלים שליט"א בשיעורו של הגאון גאב"ד טשעביץ זצוק"ל, והקשה הטשעבינער רב קושיא עצומה על הסוגיא הנלמדת, והגר"מ ענה מיד תשובה כהלכה ברוב חריפות ופלפול ויישב דבר דבור על אופניו. אמר לו ה'טשעבינער' חידוש זה איננה שלך... ולפליאת שומעי לקחו הסביר, כי תשובה זו איננה שלו אלא של אמו שבכתה בדמעות שליש להצלחת צאצאיה בתורה.

סיפר לי מחנך חשוב מתושבי נ"י. שהוא מנהל רוחני בתלמוד תורה גדול בארה"ב, ובעיניו ראה כוחה הגדול של תפילת אבות על בנים, וכך הוה מעשה, בת"ת לומדים באותה כיתה שני אחים תאומים, אך נשתנו זה מזה, כי אחד מהם היה בעל כשרון נפלא, מלא בשמחת חיים, שוקד על תלמודו בשקידה עצומה מתוך הבנה בהירה, ואף מוסיף לימודים, ובכולם הוא מצליח בס"ד ומתעלה מעלה מעלה. לעומתו, אחיו תאומו היה ילד חלש מאד, חסר כשרונות וחשקות התורה, ואף דברים פשוטים לא נקלטו במוחו... והיה ממש צער גדול לראותו יושב ונחשל בלימודיו, ובפרט שבאותה שעה יושב בסמוך לו אחיו העולה ומתעלה דבר יום ביומו בליעה"ר...

כך הוה עד לפני שבועיים (ביום שסיפר לי המחנך את דבר המעשה), עד שלפתע ביום בהיר אחד, החל האח הנחשל לפרוח ולהתעלות, להבין ולהשכיל מתוך חשקות התורה נפלאה, והיה שומע לומד ומלמד באופן נפלא כזקן ורגיל כאילו נולד בכישרונות מזהירים ונפלאים... ויהי לפלא ו'חידה סתומה' בעיני כל מלמדיו וחבריו. איש מבין המלמדים לא ידע ולא הבין ממה אירע השינוי המבורך, עד שפגש המנהל באבי הילד ושטח תמיהתו בפניו, הידעת כי נפתח ראשו ולבו של בנך השני והחל לשנות לרוויה ממימי ים התלמוד, אף תפילתו ויראתו נשתנו למעליותא בצורה נפלאה, אולי תדע 'בשל מי הסער הגדול הזה'...

תחילה ניסה האב שלא לענות למנהל, אך משגברו עליו הפצרות המנהל, הודה שלפני כב' שבועות עמד והתבונן במצבם של בניו התאומים, איך שאחד עולה ומצליח ועושה חיל בלימודו, ולעומתו השני מבלה את ימיו בחוסר מעש, אחרי שאין לו כל חשק וטעם בלימודיו. ואף כל עצותיהם הטובות של המחנכים העלו חרס, על כן קיבל האב על עצמו שמכאן ולהבא יאמר 'ברכת התורה' דבר יום ביומו בכוונה מתוך הסידור ובמתינות כמונה מעות, וישפוך שיחו בברכת 'והערב נא' ויבקש מעומק הלב 'ונהיה אנחנו וצאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה' (כי עד אז הייתה 'ברכת התורה' משמשתו כ'תפילת הדרך' מביתו לביהמ"ד הסמוך לביתו), וכן עשה, ומני אותו היום 'נפתחו עיניו ולבו של הבן' והחל להבין את הנלמד ואף החל לשקוד על תלמודו יומם ולילה וכל זה בזכות 'ברכת התורה' של האב...

נוראות מצינו בכוחה של 'תפילת אבות על בנים', דכתיב בסוף פרשת חיי שרה (בראשית כה ח-ט) 'וימת אברהם בשיבה טובה זקן ושבע ויאסף אל עמיו, ויקברו אותו יצחק וישמעאל', וברש"י, 'יצחק וישמעאל - מבאן שעשה ישמעאל תשובה, והוליד את יצחק לפניו, ואילו עשו בנו של יצחק אבינו לא עשה תשובה, ובו אמר קרא (פרשת וישלח, לה כט) 'ויקברו אותו עשו ויעקב'. והנה, ביאורים רבים נאמרו בהבדל שביניהם מדוע זה עשה תשובה וזה לא, ושמעתי מחכם אחד לבאר כי גדול כח התפילה של 'אבות על בנים', ולכן ישמעאל עשה תשובה שהרי אברהם אביו התפלל עליו לפני הקב"ה 'לו ישמעאל יחיה לפניך' (שם יז יח) ופירשו חז"ל 'ביראתך' (כמובא ברש"י), אבל יצחק אבינו שאהב את בנו עשו 'כי ציד בפיו' - היאך מעשרין את המלח'... ולא ידע שעשו רשע הוא לא התפלל עליו, ולכן לא שב הבן הסורר בתשובה. [ואף שבוודאי אין לנו כל השגה לא באברהם אבינו ולא ביצחק בנו, אך ללמדנו בא על מעלת תפילת אבות להשיב לב בנים].

כשערכו האחים הקדושים הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע והרה"ק רבי זושא מאניפולי זי"ע את 'גלותם', פגשו באחד הכפרים את הרה"ק רבי דוד מלעלוב זי"ע שהיה אז ילד רך וצעיר לימים, ובקדושתם הרגישו עליו שנשמתו זכה ואור גדול שורה עליו, על כן שאלוהו למקום מגוריו, וכאשר הראה להם מיהרו לביתו, ומצאו שבעל הבית - אבי הילד שוהה בעבודת השדה עדי ערב, מכיוון שכן שאלו את אם הילד 'מה מעשי האב' שזכה לבן עם נשמה גדולה כזו. אך היא ענתה ואמרה, שאיש פשוט הוא, מתפלל שלש פעמים ביום וקובע עתים לתורה ותו לא מיד. רק אחרי שדחקו בה האחים הקדושים ושאלו שוב ושוב אולי בכל זאת יש לו איזו הנהגה נסתרת חשובה, ענתה האשה שבכל שב"ק באמרו בסדר 'זמירות השבת' - וזכנו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות (בפיוט 'ברוך ה' יום יום') יורדים מעיניו פלגי דמעות, והוא בוכה במשך שעה ארוכה עד אשר נופל ומתעלף, וצריך להעירו ולהקיצו מעלפוננו, וכך הם מעשיו מידי שבת בשבתו. כששמעו כן האחים הקדושים ענו תיכף ואמרו 'אכן נודע הדבר', שבשכר זה זכה להוליד בן מופלג כזה.

מעשה בבחור מבני חז"ל שלמד בישיבת 'שפת אמת' בירושלים עיה"ק, והיה הבחור בעל כשרון נפלא ומתמיד עצום, ונתחבב מאד אצל 'ראש הישיבה' דאז ה"ה הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע, והיה ראש הישיבה משתעשע עמו הרבה בדברי תורה. פעם הגיע אבי הבחור מחז"ל ובביקורו בישיבה נכנס אל ראש הישיבה לשאלו אודות בנו ומצבו בלימודים, ויענהו ראש הישיבה בקצרה ובפשטות 'ב"ה הכל בסדר...' כדרך שעונים לאב השואל על בנו שהוא מן הבינונים בישיבה... משיצא האב מחדרו של ראש הישיבה שמע מכל רבני ותלמידי הישיבה - אה, אתה אביו של פלוני, הרי ראש הישיבה אינו פוסק מלהשתעשע עמו בדברי תורה, בעיון ובבקיאות וכו' וכו'... מששמע האב כי כן, גברה פליאתו, מדוע ענה לו ראש הישיבה כל כך בקרירות ו'סתמא' על בנו. שב האב להתדפק על חדרו של רה"י ושאלו מדוע הסתיר ממנו מע"כ על מצב בני כי כל כך טוב היא... ויענהו ראש הישיבה ה'פני מנחם' בסיפור מעשה שהיה.

לפני מלחמת העולם השנייה ריחפה על בחורי ישראל גזירת גיוס לצבאות פולין, כאשר נקרא אחי (מאמו שנישאה בזיוו"ש ל'אמרי אמת', והיה לה בן יחיד מזיווג ראשון שגדל על ברכיו) הר"ר לייבל טימקין הי"ד להתייצב לצבא, נכנסה אמי הרבנית אל אבי הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע שיברך אותו שיפטור מהצבא, אך אבי הישיבה בקיצור 'השי"ת יעזור'. מכיוון שכן הייתה אמי יושבת ובוכה על מצבו של אחי - מה יעלה בגורלו ומה יהא בסופו הן ברוחניות הן בגשמיות, כי היה נראה שיהא עליו להתגייס ולשרת בצבא, ובפרט אחר שהרבי לא הבטיח לה ישועה.

משראתה זקנתי אם אמרי (אשת חבר של הרה"ק הרי"מ בידרמן זצ"ל) את צערה של אמי מיהרה ונכנסה אל אבי - חתנה ה'אמרי אמת' (אשר היה גם אחיה) והזכירה את צער אמי - בתה הרבנית החוששת מה יעלה בגורל בנה, נענה הרבי ואמר לה בניחותא ובהבטחה, אין כלל מקום לדאגה כי בוודאי לא יקחוהו לצבא. אחר זמן כשנודע לאמי שאבי הבטיח לאחותו (אמה) מפורשות שלא ילקח הבן לצבא, שטחה את פליאתה בפני אבי מדוע לא הודיע לה כן מתחילה והיה חוסך ממנה הרבה צער ועגמת נפש, השיב לה אבי ה'אמרי אמת' א מאמע דארף וויינען... (אמא צריכה לשפוק דמעות על בניה).

בזה ביאר הרה"ק ה'פני מנחם' לאבי הבחור, שלכן לא רצה לשבח את הבחור באזני האב, כדי שימשיך לבכות ולהתפלל שיזכה בנו לחשק ואהבת התורה, ויתעלה מעלה מעלה בדרך התורה והיראה.

והזמן גרמא, בימים שקודם קבלת התורה, להרבות בתפילה ובתחנונים לזכות לקבלת התורה, ושנהיה אנחנו וצאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה, וכמו שכתב ה'פלא יועץ' (ערך עצרת) 'זמה טוב דבר בעתו, לשפוך נפשו בימים האלה ובזמן הזה שיזכה הוא ובניו לבתרה של תורה, ללמוד וללמד לשמור ולעשות'.

וידוע מה שאמר הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב זי"ע (בארות המים מהדו"ת לשבועות), שמראש חודש י"ט. וכבר אמר מי שאמר, בבואי להשתתף בשמחת נישואין כיצד אדע מי הוא 'המחותן', הרי כל העם המשתתפים לבושים במלבושי כבוד זבח משפחה - בבגדי שבת ויו"ט, אמנם בראותי אחד מהמשתתפים פורש לצד ומפיל תחינה בדמע שיעלה הזיווג יפה ידוע אדע כי האי גברא הוא המחותן, כמו כן, מיהו 'מחותן' בנישואין הללו שבין בני ישראל עם התורה ונותן התורה - מי שעומד ומעתיר תחינה, ומפיל דמעה 'והערב נא', 'אהבה רבה... והאר עינינו בתורתך, ודבק... ועי"ז ניהפך ל'מחותנים' עם הבורא והתורה.

ומהאי טעמא תיקן ה'של"ה' הקדוש להתפלל תפילת אבות על בנים בער"ח סיוון דייקא, כי ימים אלו שקודם יום 'הנישואין' הרם ונישא, מסוגלים הם מאד לקבלת התפילות.

סיון כשבאו למדבר סיני ועד יום קבלת התורה היו בני ישראל מאריכים בתפילת 'אהבה רבה' בהשתפכות הנפש, ומעומק לבם היו זועקים 'והאר עינינו בתורתך ודבק ליבנו במצוותיך' כהכנה לקראת מתן תורה"ט.

יה"ר מלפני אבינו שבשמים שנשמע ונתבשר בשורות טובות ישועות ונחמות, ונוכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח בנקל וברוח, בשובה ונחת נושעה בב"א.

י"ט. וכבר אמר מי שאמר, בבואי להשתתף בשמחת נישואין כיצד אדע מי הוא 'המחותן', הרי כל העם המשתתפים לבושים במלבושי כבוד זבח משפחה - בבגדי שבת ויו"ט, אמנם בראותי אחד מהמשתתפים פורש לצד ומפיל תחינה בדמע שיעלה הזיווג יפה ידוע אדע כי האי גברא הוא המחותן, כמו כן, מיהו 'מחותן' בנישואין הללו שבין בני ישראל עם התורה ונותן התורה - מי שעומד ומעתיר תחינה, ומפיל דמעה 'והערב נא', 'אהבה רבה... והאר עינינו בתורתך, ודבק... ועי"ז ניהפך ל'מחותנים' עם הבורא והתורה.

ומהאי טעמא תיקן ה'של"ה' הקדוש להתפלל תפילת אבות על בנים בער"ח סיוון דייקא, כי ימים אלו שקודם יום 'הנישואין' הרם ונישא, מסוגלים הם מאד לקבלת התפילות.